

Nationale Peiling Ondernemingsklimaat 2023

Rapport

15 maart 2023

Inhoudsopgave

1. Achtergrond	3
2. Conclusies	4
3. Ondernemingsklimaat	7
4. Provinciale Statenverkiezingen	13
5. Uitsplitsingen	
• Perceptie ondernemingsklimaat	18
• Politiek in relatie tot het ondernemingsklimaat	25
• Zorgen ten aanzien van het ondernemingsklimaat	30
• Invloed politieke besluiten op bedrijfsmatige keuzes	33
• Belangrijkste politieke thema's	35
• Perceptie provinciale politiek	39
• Zorgen over effect verkiezingsuitslag	45
6. Bijlage	51
• Profiel steekproef – gewogen	52
• Contact	53

Achtergrond

Doelstelling

Ten behoeve van de Provinciale Statenverkiezingen in maart 2023 wil MKB-Nederland / VNO-NCW de stem van hun achterban meenemen in het kader van hun belangenbehartiging in het politieke werkveld. Dit onderzoek geeft inzicht in de omvang en relevantie van de uitdagingen waar de achterban mee te maken heeft. De resultaten worden in dit rapport weergegeven op totaalniveau en zijn daarnaast uitgesplitst op bedrijfsgrootte, branche en provincie.

Methode

- Kwantitatief online onderzoek
- Online research tool van DirectResearch
- 13 vragen

Periode

12 januari – 20 februari 2023

Doelgroep

- Nederlandse bedrijven met minimaal 2 medewerkers die binnen het bedrijf (mede) verantwoordelijk zijn voor beleid en strategie.

Bron

- Open link gedeeld door MKB-Nederland
- Panels: MKB Ondernemerspanel, VNO-NCW Midden, DirectResearch

Respons

Steekproef: n=2.075

- Open link: n=1.043
- MKN Ondernemerspanel: n=101
- VNO-NCW Midden panel: n=672
- DirectResearch panel: n=259

Representatief gewogen op provincie en branche.

 Significant verschil tussen groepen

Conclusies

Conclusies – Ondernemingsklimaat

Twee op de vijf (38%) vinden Nederland een aantrekkelijk land om in te ondernemen.

Dit aandeel is hoger onder grotere bedrijven (250+ medewerkers, 49%) en lager onder kleine bedrijven (2-9 medewerkers, 34%).

Daarnaast zien zeven op de tien (68%) voor hun bedrijf toekomst in Nederland. Dit aandeel is hoger onder grotere bedrijven (250+ medewerkers, 81%) en lager onder kleine bedrijven (2-9 medewerkers, 62%). Bedrijven in de bouw (75%), informatie/ communicatie (79%) en zakelijke dienstverlening (78%) geven vaker aan dat zij toekomst zien voor hun bedrijf in Nederland; voor bedrijven in de groot-/detailhandel (57%) en horeca (56%) is dit aandeel lager.

Over het algemeen geeft driekwart aan dat zij niet overwegen om met het bedrijf te stoppen of uit Nederland te vertrekken. Het aandeel dat aangeeft dat hun bedrijf de komende 12 maanden niet meer zal investeren in Nederland is relatief laag (18%).

Drie op de vijf (62%) geven echter aan dat het ondernemingsklimaat in Nederland de afgelopen 5 jaar is verslechterd.

Dit aandeel is hoger bij bedrijven met 2-9 medewerkers (71%) en lager bij bedrijven met 10-49 medewerkers (57%). Bij de branches is dit aandeel hoger bij bedrijven in de groot-/detailhandel (69%), de maakindustrie (74%) en transport/logistiek (71%) en lager bij bedrijven in cultuur/sport/recreatie (40%).

Momenteel maakt men zich vooral zorgen over de arbeidsmarkt/personeelstekorten, regeldruk/vergunningverlening, energiekosten en belastingen/premies. Kleinere bedrijven zijn in grotere mate bezorgd over energiekosten en belastingen/premies dan grotere bedrijven.

Politieke besluiten zijn voor de helft van de bedrijven van grote invloed op de bedrijfsmatige keuzes.

Bij grotere bedrijven zijn politieke besluiten vaker van grote invloed. Twee derde geeft aan dat de politiek en bestuur echter niet voldoende oog hebben voor de belangen van ondernemers in Nederland. Eenzelfde aandeel is niet tevreden over de betrouwbaarheid en stabiliteit van politiek en bestuur. Men geeft aan dat de toenemende polarisatie een bedreiging is voor het ondernemingsklimaat en drie op de vijf maken zich zorgen over internationale (politieke) spanningen.

Conclusies – Provinciale Staten

De arbeidsmarkt, regeldruk en energietransitie zijn de belangrijkste politieke thema's voor verkiezingen.

Dit zijn bij alle provincies de drie belangrijkste politieke thema's. In tegenstelling tot de andere provincies, staan in Flevoland 'toegang tot stroomnet' en in Friesland 'natuur en landschap' in de top 5. De belangrijkste thema's blijken over het algemeen ook de thema's waar volgens bedrijven in de afgelopen vier jaar te weinig aandacht aan is besteed door de provincie.

Twee derde maakt zich zorgen over de polarisatie en versnippering in de provinciale politiek.

Dit aandeel is hoger in Limburg (80%) en Noord-Brabant (77%) en lager in Noord-Holland (56%) en Zeeland (59%).

Drie op de tien vinden dat de vergunningverlening door de provincie te traag gaat. Dit aandeel is hoger in Limburg (74%) en Noord-Brabant (71%) en lager in Flevoland (46%) en Noord-Holland (50%). Twee derde is bezorgd dat de uitslag van de verkiezingen een negatief effect zal hebben op de snelheid van de vergunningverlening.

Eén vijfde ervaart dat de provincie onvoldoende oog heeft voor het belang van industriële bedrijven. Driekwart is bezorgd dat de verkiezingsuitslag hier een negatief effect op heeft.

Verder maakt twee derde zich zorgen dat de verkiezingsuitslag een negatief effect heeft op de kloof tussen de stad (Den Haag) en het platteland. Dit is hoger in Flevoland (91%), Gelderland (78%), Limburg (83%), Overijssel (80%) en Zeeland (83%) en lager in Noord en Zuid-Holland (beiden 60%).

Vooraf meer zorgen negatieve effecten verkiezingsuitslag in Limburg en Noord-Brabant; minder in Noord-Holland.

Bedrijven in Limburg (82%), Noord-Brabant (75%) en Zeeland (78%) maken zich meer zorgen over negatieve effecten op de snelheid van vergunningsverlening. In Noord-Holland (60%) is dit aandeel lager. Daarnaast maakt men zich in Limburg, Noord-Brabant en Utrecht vaker zorgen dat de verkiezingsuitslag een negatief effect heeft op versnippering van het provinciaal bestuur/onbestuurbaarheid (respectievelijk 92%, 83% en 85%) en de aandacht voor de belangen van bedrijven (respectievelijk 84%, 81% en 86%). In Noord-Holland zijn deze aandelen lager (respectievelijk 65% en 60%).

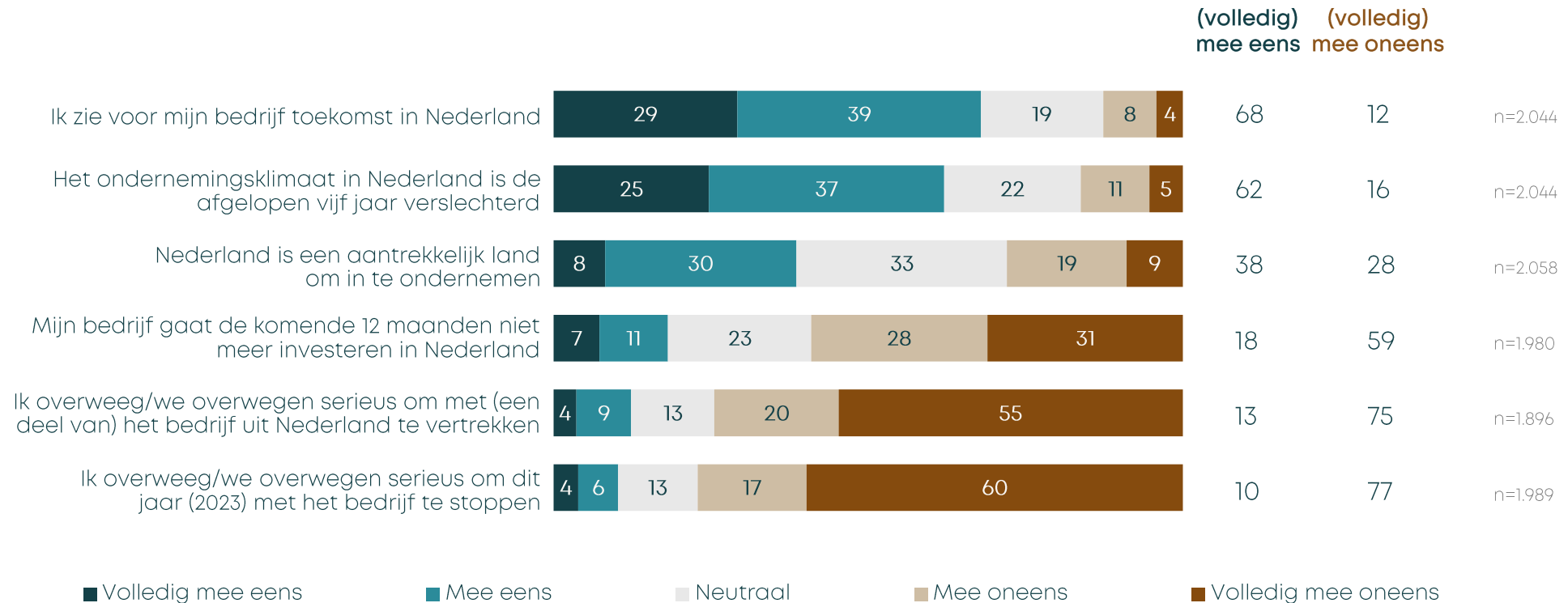
Ondernemingsklimaat

Twée op de vijf (38%) vinden Nederland een aantrekkelijk land om in te ondernemen.

Daarnaast zien zeven op de tien (68%) voor hun bedrijf toekomst in Nederland. Driekwart geeft ook aan dat zij niet overwegen om met het bedrijf te stoppen of uit Nederland te vertrekken. Het aandeel dat aangeeft dat hun bedrijf de komende 12 maanden niet meer zal investeren in Nederland is relatief laag (18%). Drie op de vijf (62%) geven wel aan dat het ondernemingsklimaat in Nederland de afgelopen 5 jaar is verslechterd.

Perceptie ondernemingsklimaat (%) *

* Resultaten zijn berekend exclusief "weet niet/ niet van toepassing"

Grootste zorgen voor 2023 zijn de arbeidsmarkt, regeldruk/vergunningverlening, energiekosten en belastingen/premies.

Verduurzaming / energietransitie is voor een kwart van de bedrijven één van de drie belangrijkste zorgen.

Zorgen ten aanzien van het ondernemingsklimaat (%)

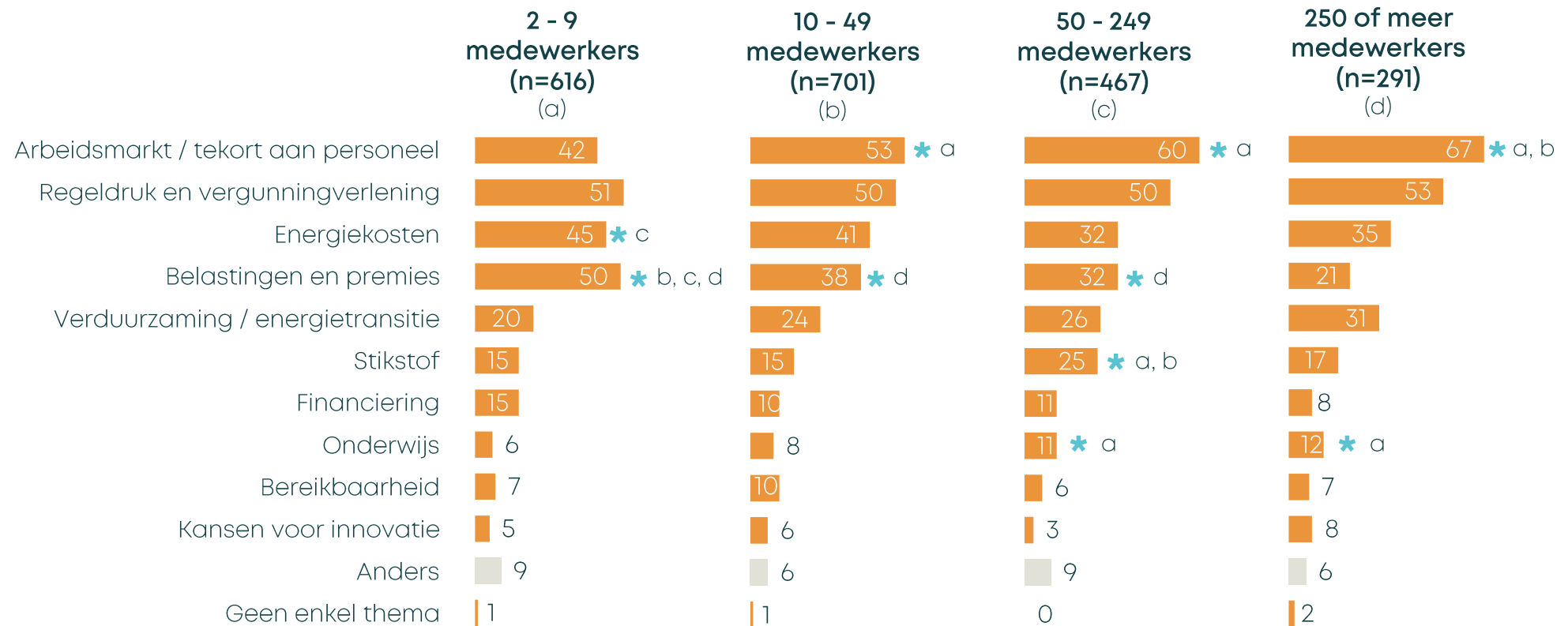

Kleinere bedrijven zijn in grotere mate bezorgd over energiekosten en belastingen/premies dan grotere bedrijven.

Alle bedrijfsgroottes maken zich vooral zorgen over de arbeidsmarkt, regeldruk en vergunningverlening, energiekosten en belastingen/premies. Bedrijven met 2 tot 9 medewerkers maken zich meer zorgen over over energiekosten en belastingen/premies dan grotere bedrijven. Bedrijven met 250 of meer werknemers maken zich meer zorgen over de arbeidsmarkt en verduurzaming/ energietransitie dan kleinere bedrijven.

Zorgen ten aanzien van het ondernemingsklimaat (%) - aantal medewerkers

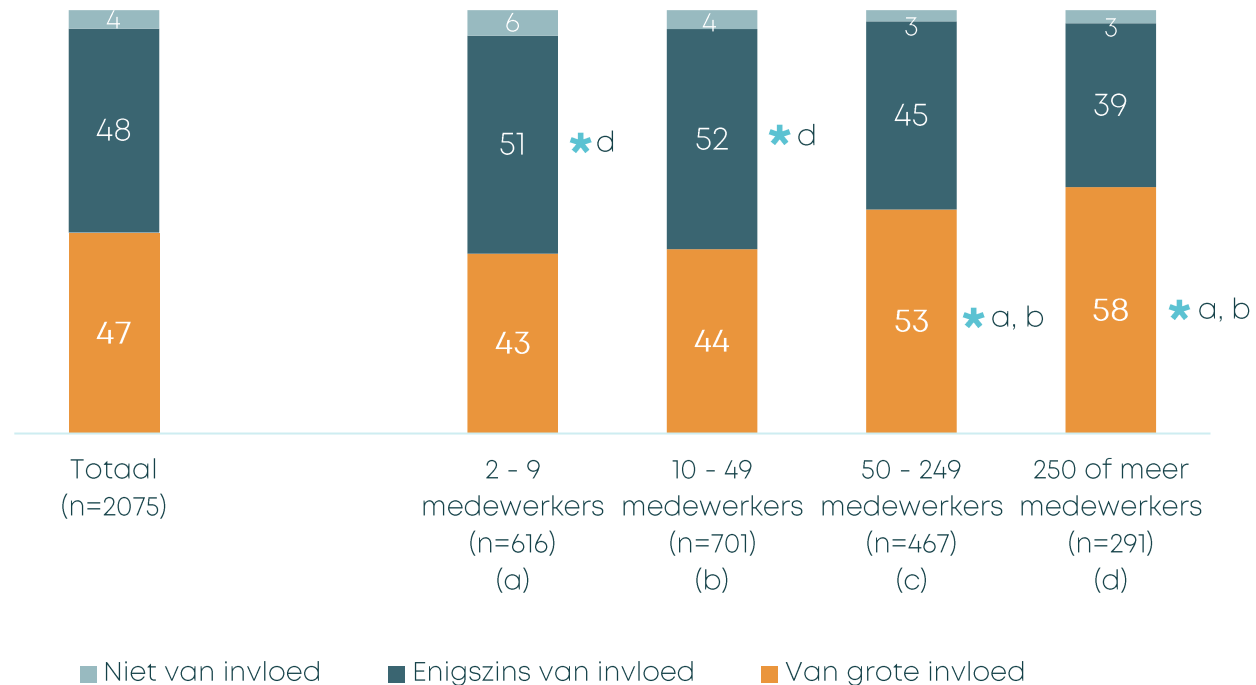

Politieke besluiten zijn voor de helft van de bedrijven van grote invloed op de bedrijfsmatige keuzes.

Slechts 4% geeft aan dat de bedrijfsmatige keuzes niet worden beïnvloed door besluiten van de politiek. Voor 48% van de bedrijven zijn politieke besluiten enigszins van invloed. Bij grotere bedrijven zijn politieke besluiten vaker van grote invloed.

Invloed van politieke besluiten op bedrijfsmatige keuzes (%)

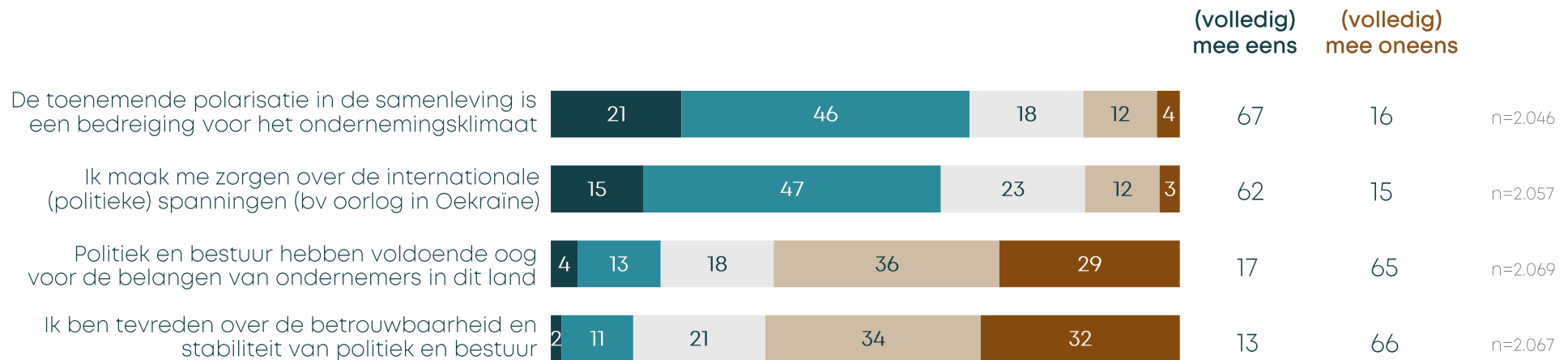

Twee derde is ontevreden over politiek & bestuur en bezorgd over polarisatie & internationale spanningen.

65% vindt dat politiek en bestuur onvoldoende oog hebben voor de belangen van ondernemers in Nederland en 66% is ontevreden over de betrouwbaarheid en stabiliteit van politiek en bestuur. 67% vindt dat het ondernemingsklimaat wordt bedreigd door de toenemende polarisatie in de samenleving en 62% maakt zich in relatie tot het ondernemingsklimaat zorgen over de internationale (politieke) spanningen.

Politiek in relatie tot het ondernemingsklimaat (%)

■ Volledig mee eens ■ Mee eens ■ Neutraal ■ Mee oneens ■ Volledig mee oneens

* Resultaten zijn berekend exclusief "weet niet/ niet van toepassing"

Provinciale Staten verkiezingen

De arbeidsmarkt, regeldruk en energietransitie zijn de belangrijkste politieke thema's voor de verkiezingen.

De belangrijkste thema's blijken over het algemeen ook de thema's waar volgens bedrijven in de afgelopen vier jaar te weinig aandacht aan is besteed door de provincie. Eén derde vindt dat door hun provincie de laatste vier jaar er te weinig aandacht is besteed aan de arbeidsmarkt en regeldruk en één vijfde vindt dat er te weinig aandacht is besteed aan de energietransitie en woningbouw.

Belangrijkste politieke thema's voor de Provinciale Staten verkiezingen (%)

Te weinig aandacht aan besteed door de provincie de laatste vier jaar (%)

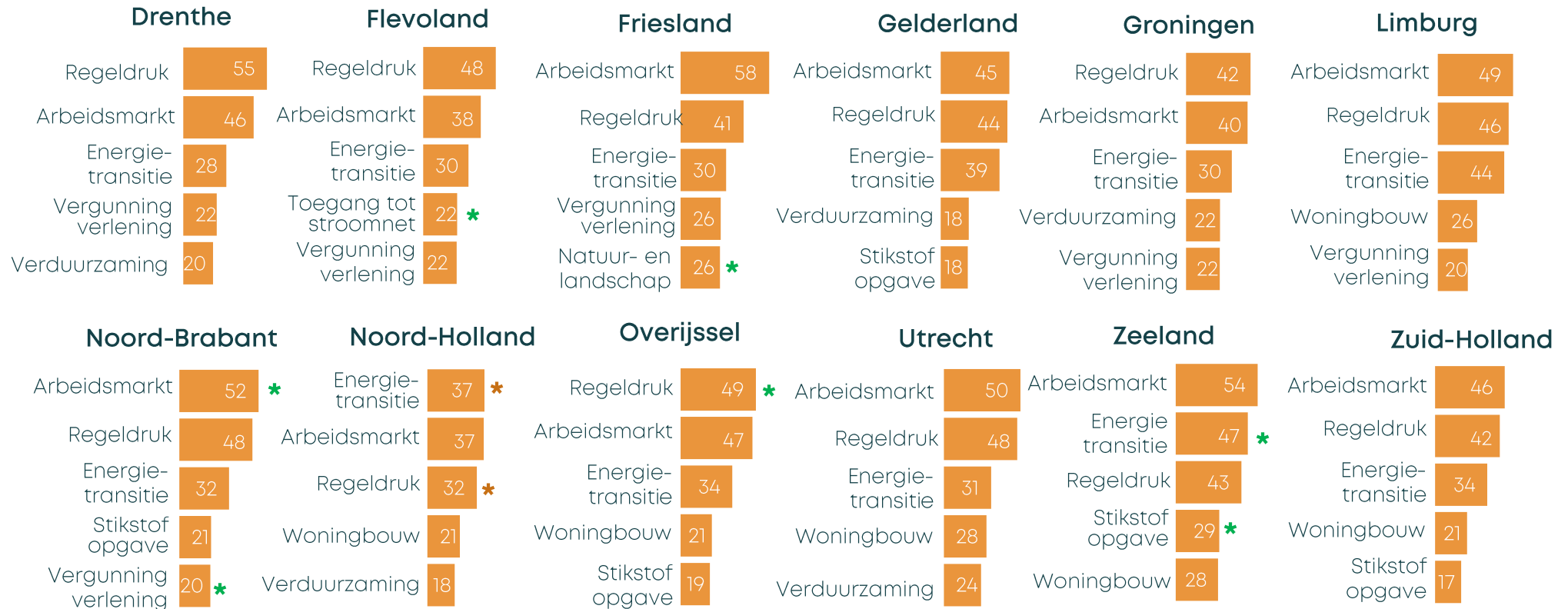

In Flevoland staat ‘toegang tot stroomnet’ en in Friesland ‘natuur en landschap’ in de top 5 van politieke thema’s.

De arbeidsmarkt, regeldruk en energietransitie zijn ook bij de provincies de 3 belangrijkste politieke thema’s voor de verkiezingen. Op de 4 en 5^e plaats komen vooral de vergunningverlening, verduurzaming, woningbouw en stikstofopgave voor. Bij Flevoland is ook de toegang tot het stroomnet belangrijk (22%) en bij Friesland natuur en landschap (26%).

Belangrijkste politieke thema’s voor de Provinciale Staten verkiezingen (%) – top 5 per provincie

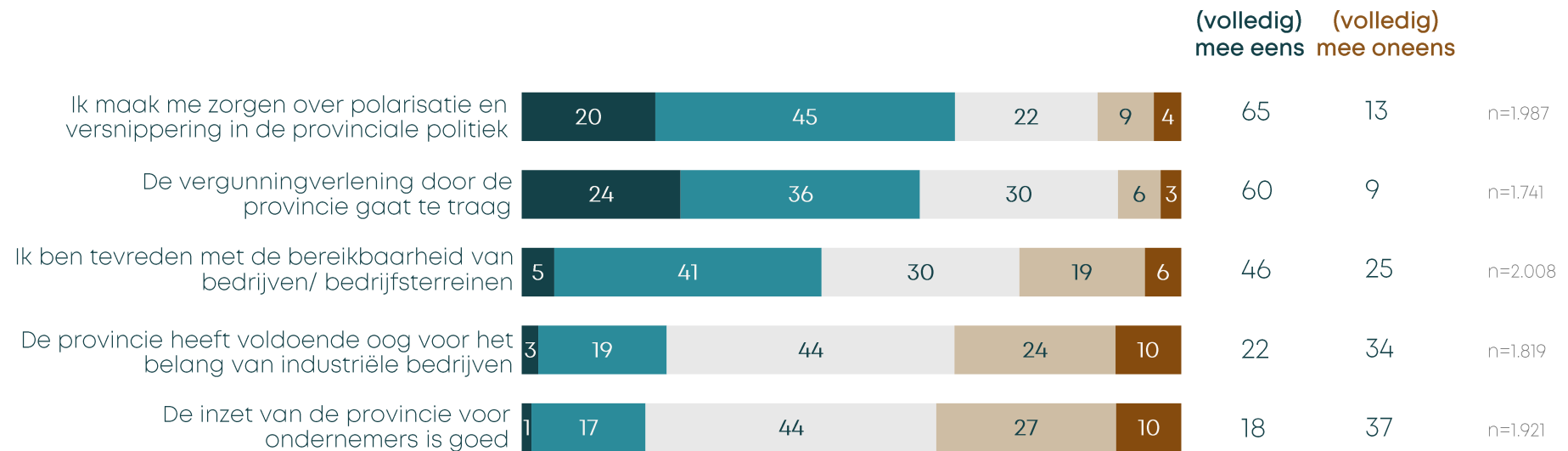
* Significant hoger t.o.v het totaal * Significant lager t.o.v het totaal

Twee derde maakt zich zorgen over de polarisatie en versnippering in de provinciale politiek.

Drie op de tien vinden dat de vergunningverlening door de provincie te traag gaat. Eén vijfde ervaart dat de provincie onvoldoende oog heeft voor het belang van industriële bedrijven. Over de bereikbaarheid van bedrijven/bedrijfsterreinen is men positiever: bijna de helft (46%) is daar tevreden mee.

Perceptie provinciale politiek (%) *

■ Volledig mee eens ■ Mee eens ■ Neutraal ■ Mee oneens ■ Volledig mee oneens

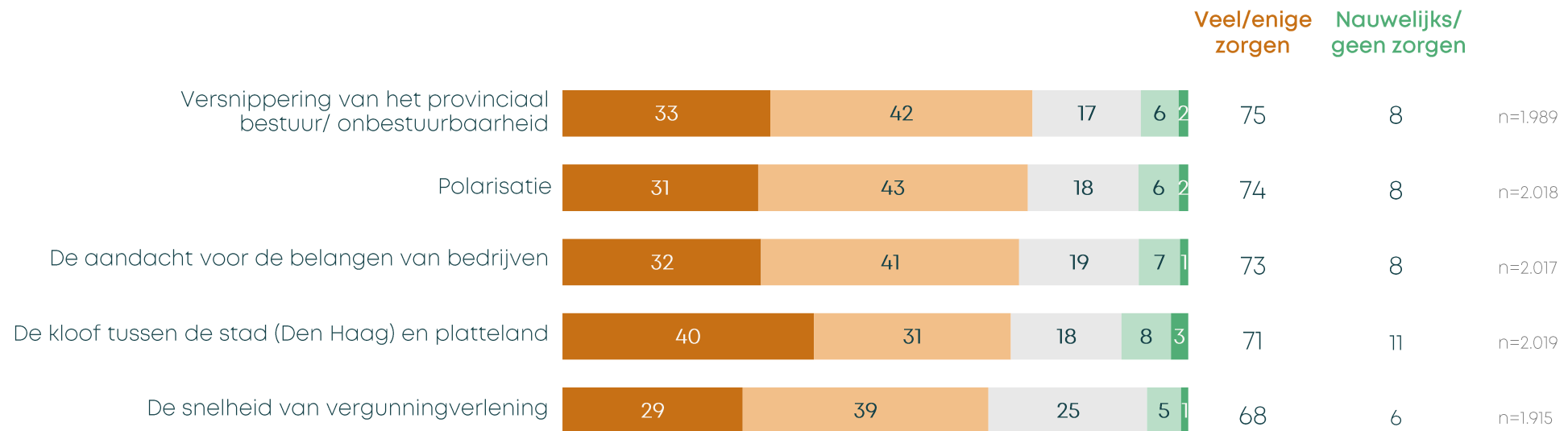
* Resultaten zijn berekend exclusief "weet niet/ niet van toepassing"

Driekwart is bezorgd over een negatief effect van de verkiezingsuitslag op de polarisatie en versnippering.

Men is in gelijke mate bezorgd over het effect op vier aspecten: 75% heeft enige/veel zorgen over een negatief effect op de versnippering van het provinciaal bestuur/onbestuurbaarheid, 74% op de polarisatie, 73% op de aandacht voor de belangen van bedrijven en 71% op de kloof tussen de stad (Den Haag) en platteland. Een kleiner deel (68%) is bezorgd over een negatief effect op het vijfde aspect: de snelheid van vergunningverlening.

Bezorgdheid over een negatief effect van de verkiezingsuitslag op... (%) *

■ Veel zorgen ■ Enige zorgen ■ Neutraal ■ Nauwelijks zorgen ■ Geen zorgen

* Resultaten zijn berekend exclusief "weet niet/ niet van toepassing"

Uitsplitsingen

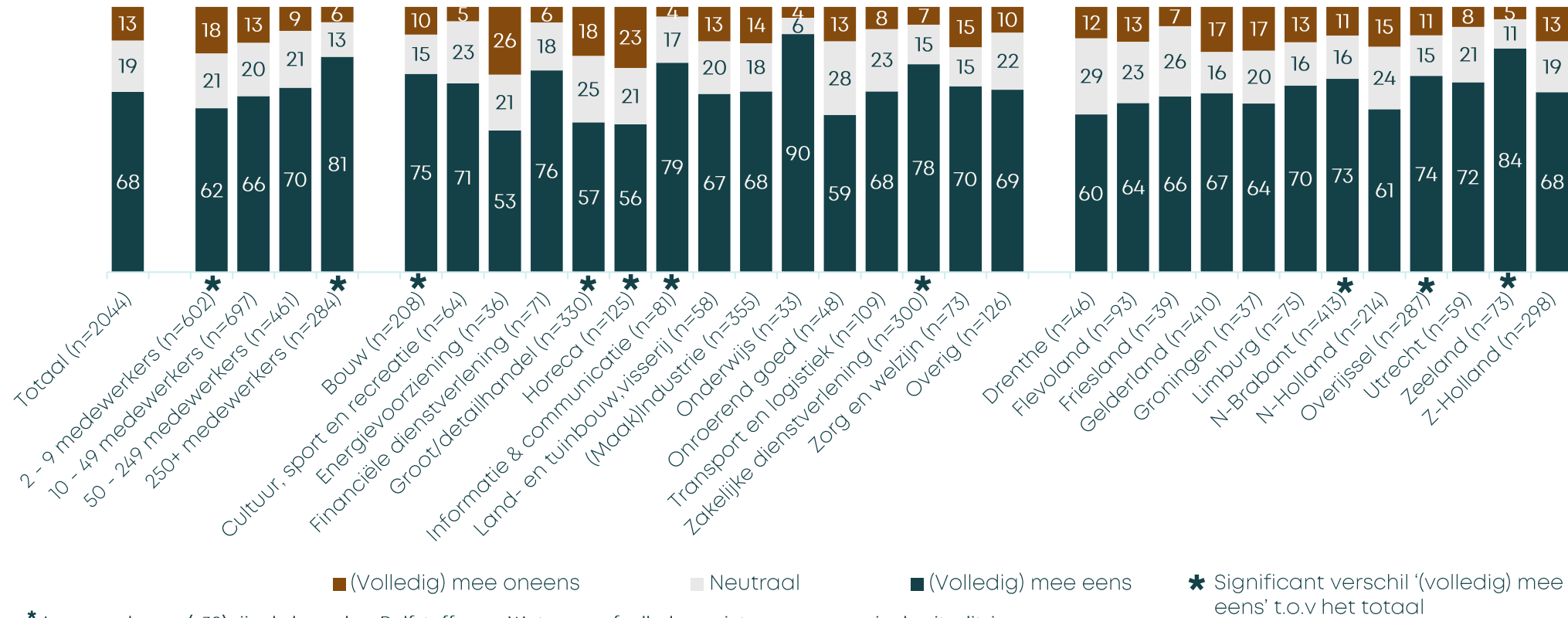
Perceptie ondernemingsklimaat - bedrijfsgrootte, branche, provincie

Toekomst voor het bedrijf in Nederland

68% van de bedrijven zegt toekomst te zien in Nederland voor hun bedrijf. Dit aandeel is hoger bij bedrijven met 250 of meer medewerkers (81%) en lager bij bedrijven met 2-9 medewerkers (62%). Bij de branches is dit aandeel hoger bij bedrijven in de bouw (75%), informatie/communicatie (79%) en zakelijke dienstverlening (78%) en lager bij bedrijven in de groot-/detailhandel (57%) en horeca (56%).

Perceptie ondernemingsklimaat (%) *

“Ik zie voor mijn bedrijf toekomst in Nederland”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

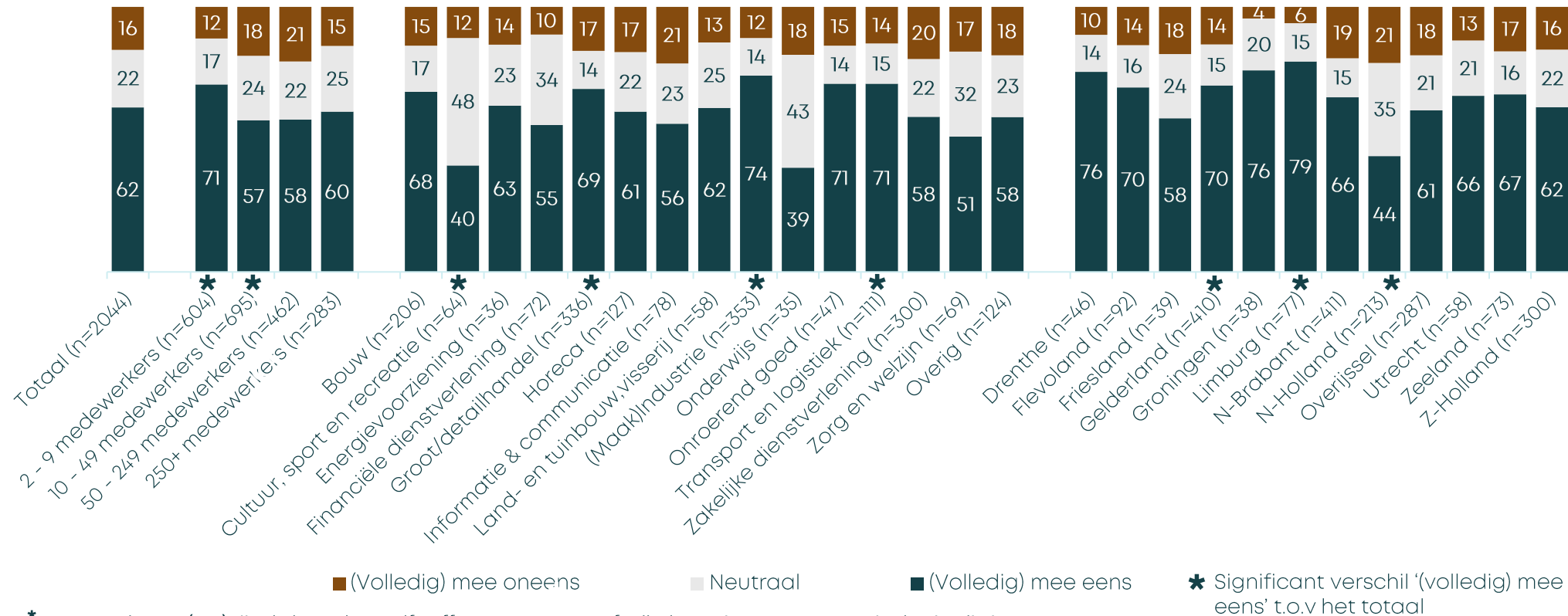
* Significant verschil '(volledig) mee eens' t.o.v het totaal

Ondernemingsklimaat afgelopen vijf jaar

62% van de bedrijven vindt het ondernemingsklimaat in Nederland de afgelopen vijf jaar verslechterd. Dit aandeel is hoger bij bedrijven met 2-9 medewerkers (71%) en lager bij bedrijven met 10-49 medewerkers (57%). Bij de branches is dit aandeel hoger bij bedrijven in de groot-/detailhandel (69%), de maakindustrie (74%) en transport/logistiek (71%) en lager bij bedrijven in cultuur/sport/recreatie (40%).

Perceptie ondernemingsklimaat (%) *

“Het ondernemingsklimaat in Nederland is de afgelopen vijf jaar verslechterd”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

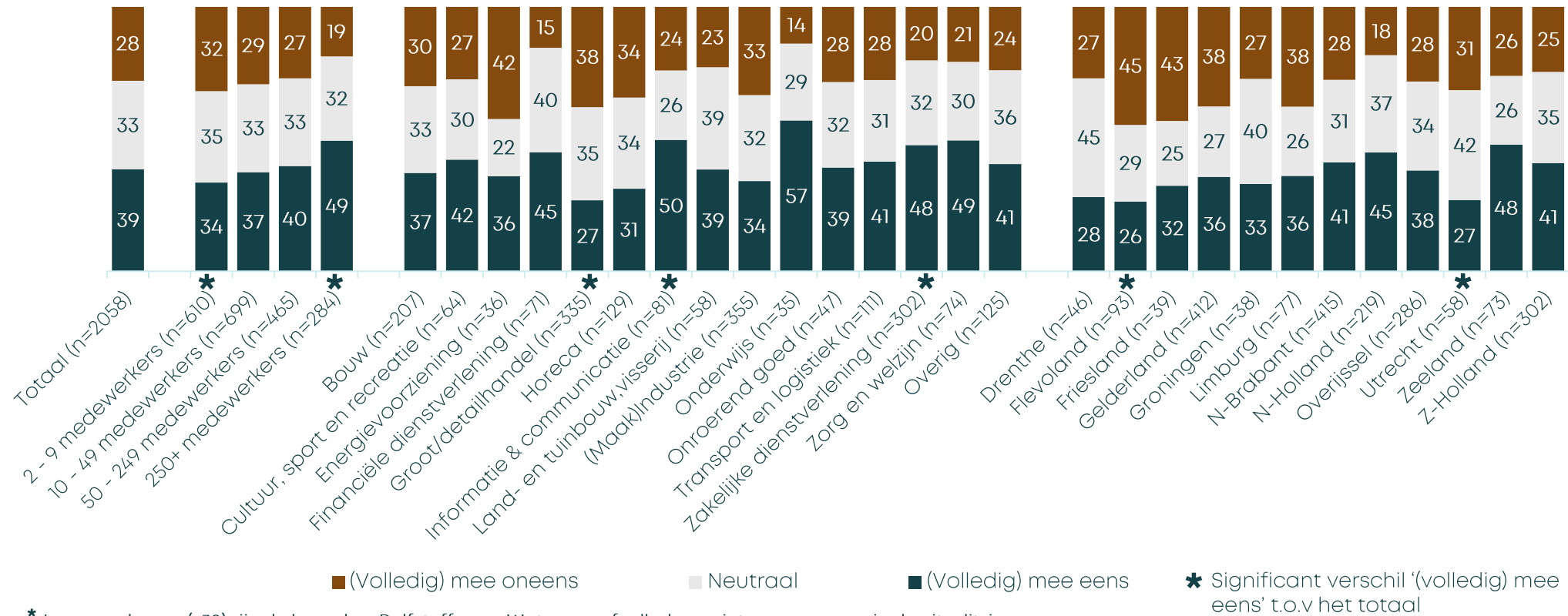
* Significant verschil '(volledig) mee eens' t.o.v het totaal

Aantrekkelijkheid Nederland om in te ondernemen

39% van de bedrijven vindt Nederland een aantrekkelijk land om in te ondernemen. Dit aandeel is hoger bij bedrijven met 250 of meer medewerkers (49%) en lager bij bedrijven met 2-9 medewerkers (34%). Bij de branches is dit aandeel hoger bij bedrijven in informatie/communicatie (50%) en zakelijke dienstverlening (48%) en lager bij bedrijven in de groot-/detailhandel (27%).

Perceptie ondernemingsklimaat (%) *

“Nederland is een aantrekkelijk land om in te ondernemen”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

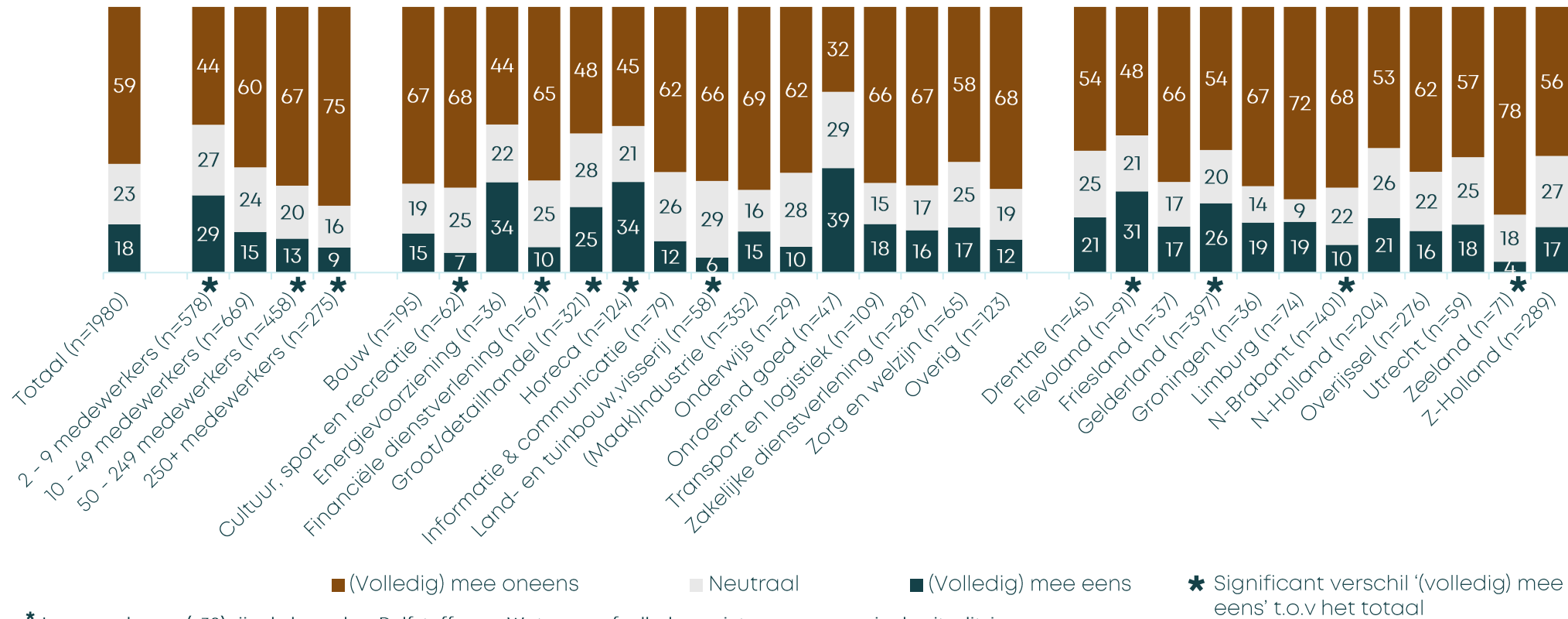
* Significant verschil '(volledig) mee eens' t.o.v het totaal

Intentie om te investeren in Nederland

18% van de bedrijven gaat de komende 12 maanden niet meer investeren in Nederland. Dit aandeel is hoger bij bedrijven met 2-9 medewerkers (29%) en lager bij bedrijven met 50-249 (13%) en 250 of meer medewerkers (9%). Bij de branches is dit aandeel hoger bij bedrijven in de groot-/detailhandel (25%) en horeca (34%) en lager bij cultuur/sport/recreatie (7%), financiële dienstverlening (10%) en land- en tuinbouw, visserij (6%).

Perceptie ondernemingsklimaat (%) *

“Mijn bedrijf gaat de komende 12 maanden niet meer investeren in Nederland”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

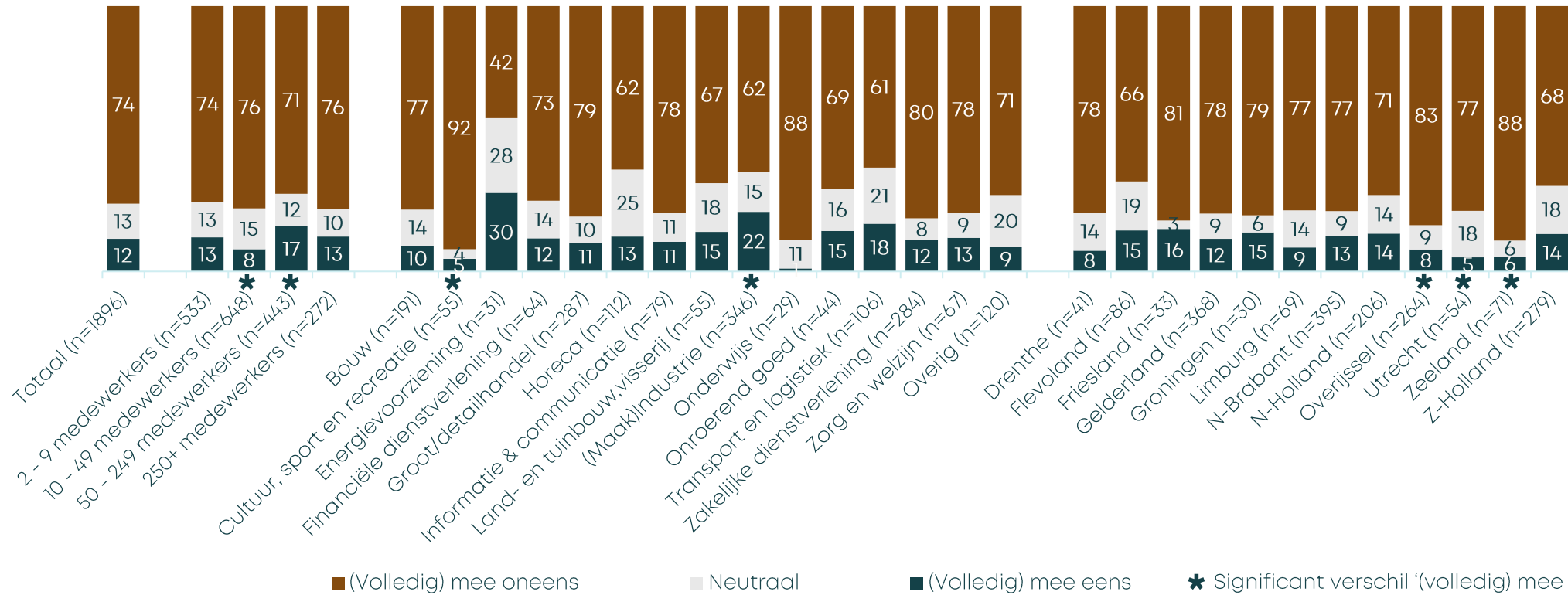
* Significant verschil '(volledig) mee eens' t.o.v het totaal

Overweging om (met een deel van) het bedrijf uit Nederland te vertrekken

12% van de bedrijven overweegt serieus om met (een deel van) het bedrijf uit Nederland te vertrekken. Dit aandeel is hoger bij bedrijven met 50-249 medewerkers (17%) en lager bij bedrijven met 10-49 medewerkers (8%). Bij de branches is dit aandeel hoger bij bedrijven in de (maak)industrie (22%) en lager bij bedrijven in de cultuur, sport en recreatie (5%).

Perceptie ondernemingsklimaat (%) *

“Ik overweeg / we overwegen serieus om met (een deel van) het bedrijf uit Nederland te vertrekken”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

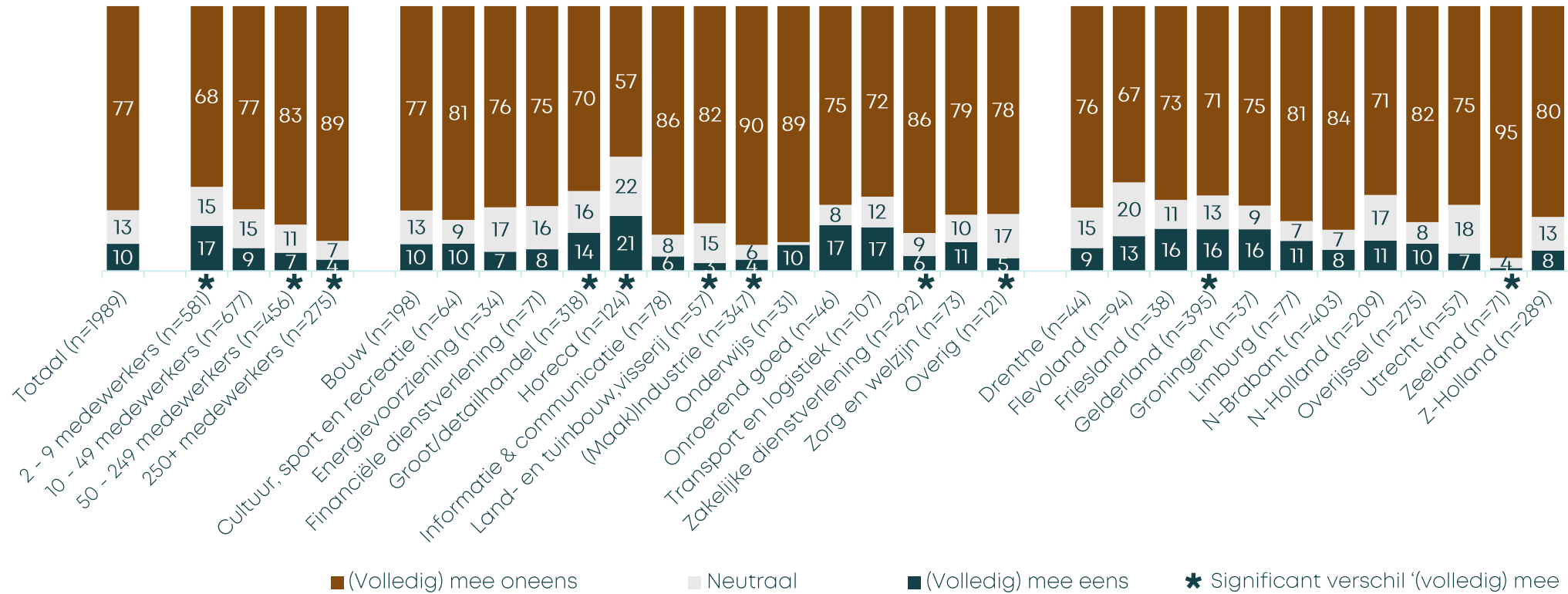
* Significant verschil '(volledig) mee eens' t.o.v het totaal

Overweging om in 2023 met het bedrijf te stoppen

10% van de bedrijven overweegt serieus om in 2023 met het bedrijf te stoppen. Dit aandeel is hoger bij bedrijven met 2-9 medewerkers (17%) en lager bij bedrijven met 50-249 medewerkers (7%) en 250 of meer medewerkers (4%). Bij de branches is dit aandeel hoger bij bedrijven in de groot-/detailhandel (14%) en horeca (21%) en lager bij bedrijven in de land- en tuinbouw en visserij (3%), (maak)industrie (4%) en zakelijke dienstverlening (6%).

Perceptie ondernemingsklimaat (%) *

“Ik overweeg / we overwegen serieus om dit jaar (2023) met het bedrijf te stoppen”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

* Significant verschil '(volledig) mee eens' t.o.v het totaal

Uitsplitsingen

Politiek in relatie tot het ondernemingsklimaat - bedrijfsgrootte, branche, provincie

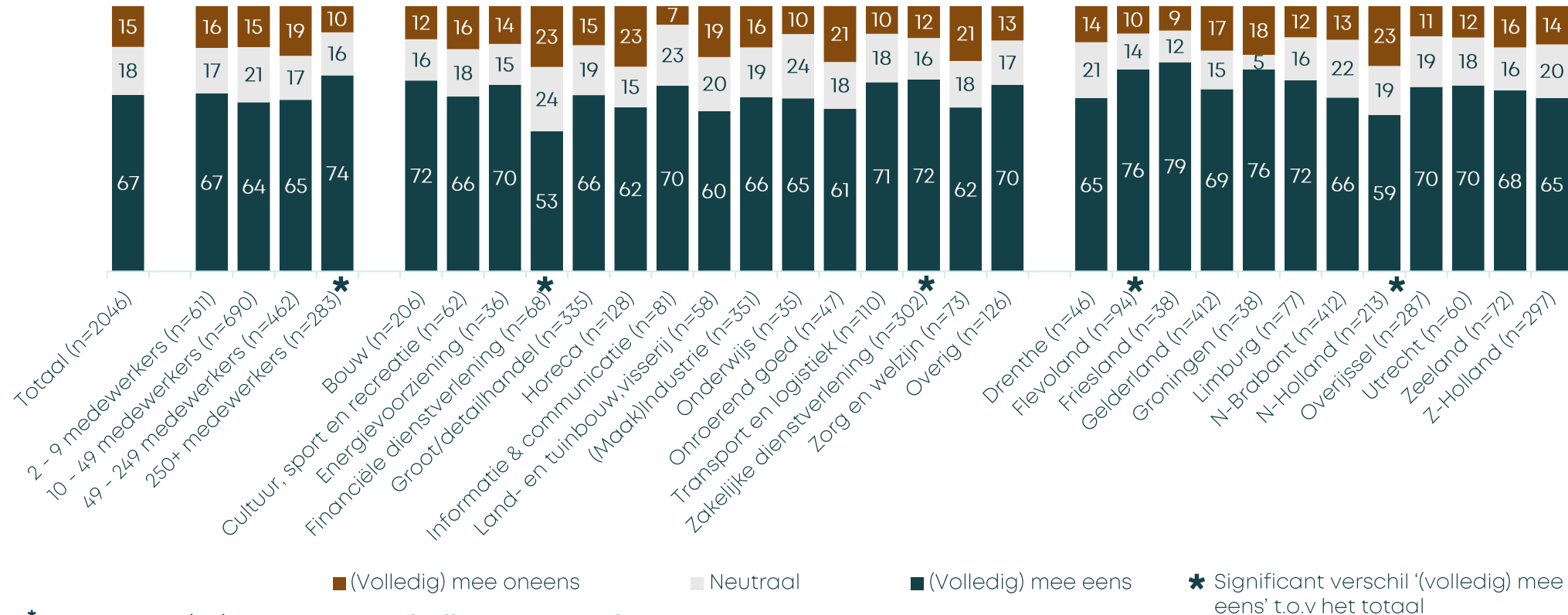

Perceptie van toenemende polarisatie in de samenleving

67% van de bedrijven is het eens met de stelling “de toenemende polarisatie in de samenleving is een bedreiging voor het ondernemingsklimaat”. Dit aandeel is hoger bij bedrijven 250 of meer medewerkers (74%). Bij de branches is dit aandeel hoger bij bedrijven in de zakelijke dienstverlening (72%) en lager bij bedrijven in de financiële dienstverlening (53%).

Politiek in relatie tot het ondernemingsklimaat (%) *

“De toenemende polarisatie in de samenleving is een bedreiging voor het ondernemingsklimaat”

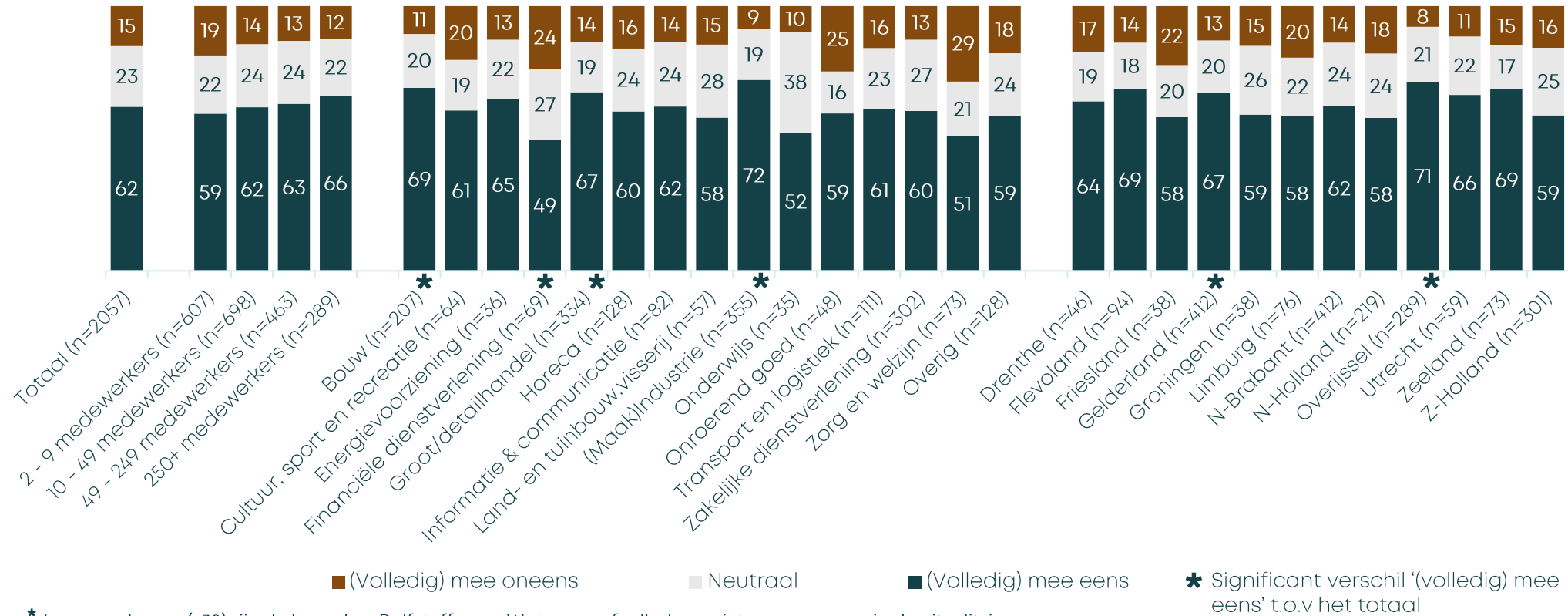
* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

Zorgen over de internationale (politieke) spanningen

62% van de bedrijven is het eens met de stelling “Ik maak me zorgen over de internationale (politieke) spanningen (bv oorlog in Oekraïne)”. Dit aandeel is hoger bij bedrijven in de bouw (69%), de groot/-detailhandel (67%) en (maak) industrie (72%). Het aandeel is lager bij bedrijven in de financiële dienstverlening (49%).

Politiek in relatie tot het ondernemingsklimaat (%) *

“Ik maak me zorgen over de internationale (politieke) spanningen (bv oorlog in Oekraïne)”

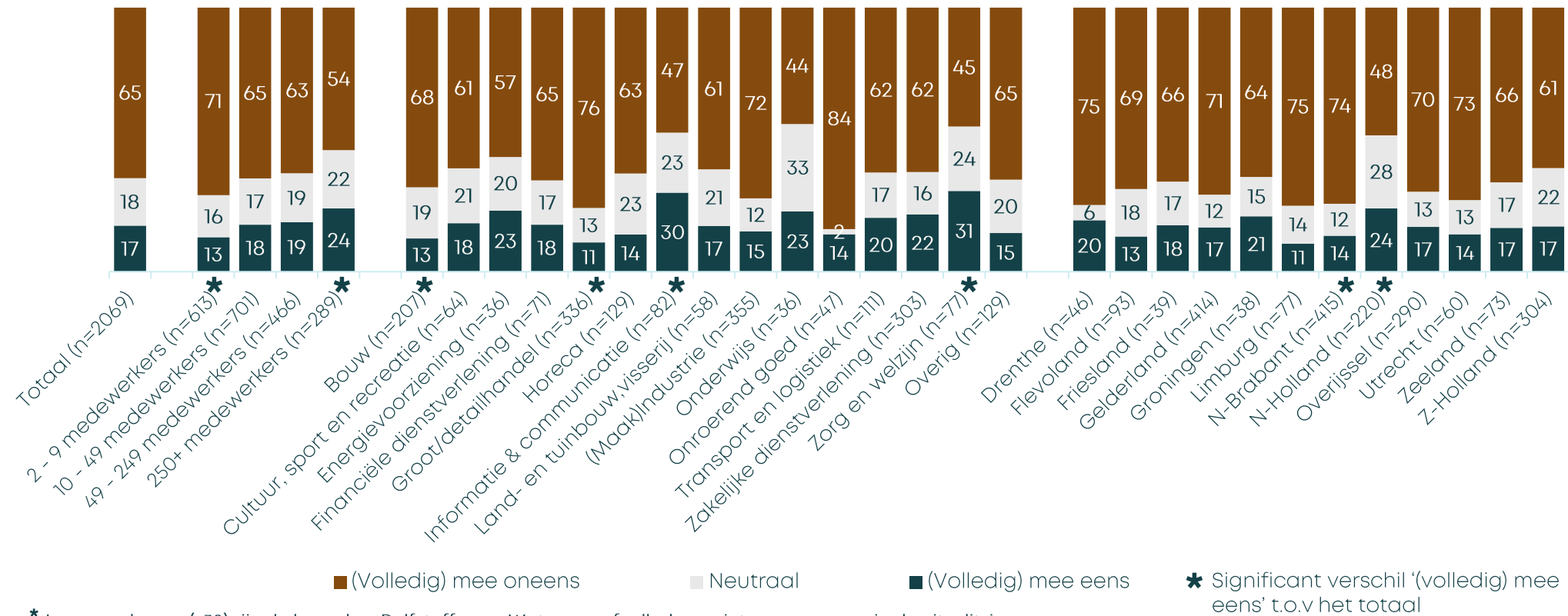
* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

Perceptie van de aandacht van politiek en bestuur voor ondernemersbelangen

17% van de bedrijven is het eens met de stelling “Politiek en bestuur hebben voldoende oog voor de belangen van ondernemers in dit land”. Dit aandeel is hoger bij bedrijven 250 of meer medewerkers (24%) en lager bij bedrijven met 2-9 medewerkers (13%). Bij de branches is dit aandeel hoger bij bedrijven in informatie/communicatie (30%) en zorg/welzijn (31%) en lager bij bedrijven in de bouw (13%) en groot-/detailhandel (11%).

Politiek in relatie tot het ondernemingsklimaat (%) *

“Politiek en bestuur hebben voldoende oog voor de belangen van ondernemers in dit land”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

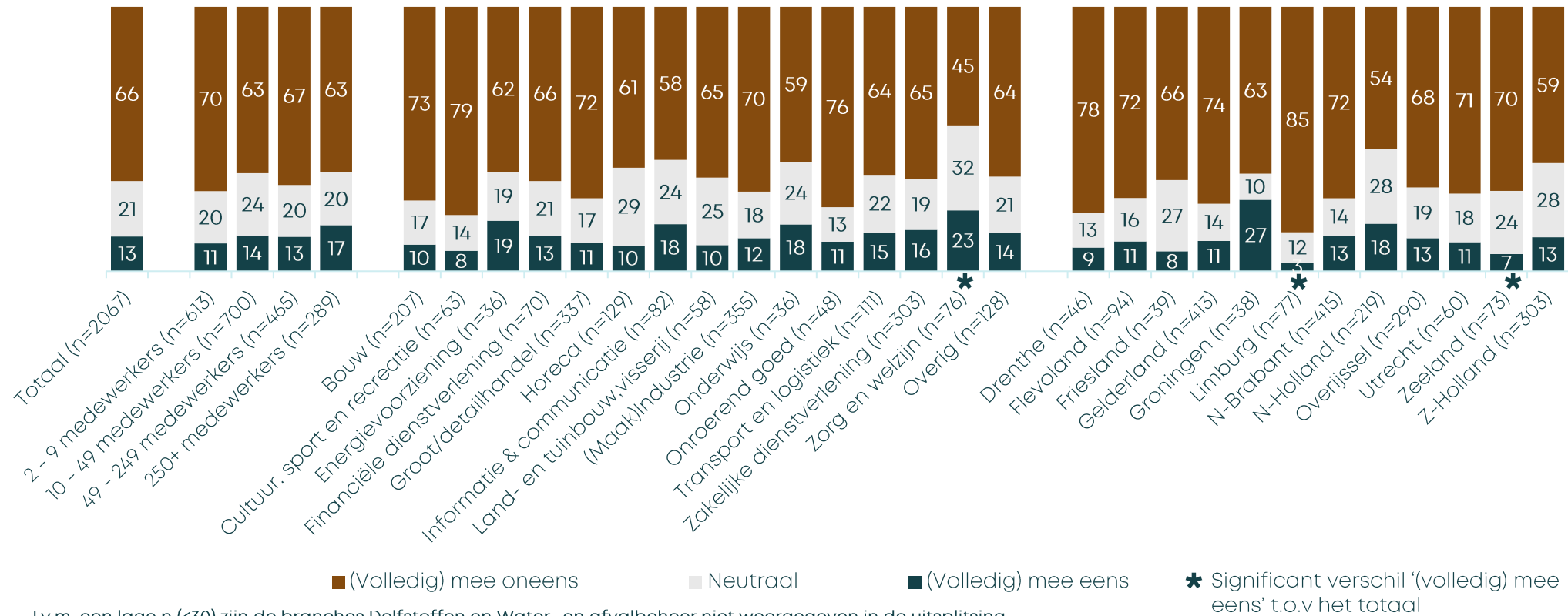

Tevredenheid over de betrouwbaarheid en stabiliteit van politiek en bestuur

13% van de bedrijven is het eens met de stelling “Ik ben tevreden over de betrouwbaarheid en stabiliteit van politiek en bestuur”. Er zijn geen significante verschillen hierin tussen de bedrijfsgroottes en branches, met uitzondering van bedrijven in de branche Zorg en Welzijn. De bedrijven in de branche Zorg en Welzijn zijn het er voor 23% mee eens.

Politiek in relatie tot het ondernemingsklimaat (%) *

“Ik ben tevreden over de betrouwbaarheid en stabiliteit van politiek en bestuur”

I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

De arbeidsmarkt, regeldruk/vergunningverlening en energiekosten staan bij alle provincies in de top 5 van zorgen.

Stikstof staat in de top 5 zorgen van bedrijven in Drenthe, Groningen, Overijssel en Zeeland.

Zorgen ten aanzien van het ondernemingsklimaat (%) – top 5 per provincie

* Significant hoger t.o.v het totaal * Significant lager t.o.v het totaal

'Over welke thema's omtrent het ondernemingsklimaat maakt u zich het meest zorgen voor 2023? (Kies max. 3 thema's) / In welke provincie is (het hoofdkantoor van) uw bedrijf gevestigd?
| Drenthe n = 2.075, Flevoland n=94, Friesland n=39, Gelderland n=414, Groningen n=38, Limburg n=78, N-Brabant n=416, N-Holland n=222, Overijssel n=290, Utrecht n=60, Zeeland n=73, Z-Holland n=305

De arbeidsmarkt, regeldruk/vergunningverlening en energiekosten staan bij alle branches in de top 5 van zorgen.

Daarnaast komen vooral zorgen voor over verduurzaming/energietransitie, belastingen/premies en stikstof voor.

Zorgen ten aanzien van het ondernemingsklimaat (%) – top 5 per branche

Bouw (n=208)	Cultuur, sport en recreatie (n=64)	Energievoorziening (n=36)	Financiële dienstverlening (n=72)	Groot- en detailhandel (n=337)
Regeldruk/vergunningverlening 62	Regeldruk/vergunningverlening 48	Arbeidsmarkt 56	Regeldruk/vergunningverlening 59	Energiekosten 57
Arbeidsmarkt 59	Arbeidsmarkt 47	Regeldruk/vergunningverlening 47	Arbeidsmarkt 53	Belastingen/premies 51
Stikstof 43	Verduurzaming/energietransitie 41	Verduurzaming/energietransitie 34	Energiekosten 30	Regeldruk/vergunningverlening 48
Belastingen/premies 30	Energiekosten 35	Stikstof 26	Belastingen/premies 29	Arbeidsmarkt 47
Energiekosten 22	Belastingen/premies 33	Energiekosten 26	Verduurzaming/energietransitie 17	Verduurzaming/energietransitie 24

Horeca (n=129)	Informatie en communicatie (n=82)	Land- en tuinbouw en visserij (n=59)	(Maak)Industrie (n=356)	Onderwijs (n=36)
Energiekosten 59	Arbeidsmarkt 52	Arbeidsmarkt 51	Arbeidsmarkt 66	Arbeidsmarkt 68
Arbeidsmarkt 51	Regeldruk/vergunningverlening 51	Regeldruk/vergunningverlening 49	Regeldruk/vergunningverlening 59	Onderwijs 46
Regeldruk/vergunningverlening 48	Belastingen/premies 38	Verduurzaming/energietransitie 34	Energiekosten 45	Energiekosten 35
Belastingen/premies 47	Energiekosten 28	Energiekosten 28	Belastingen/premies 30	Verduurzaming/energietransitie 33
Verduurzaming/energietransitie 17	Verduurzaming/energietransitie 21	Stikstof 27	Verduurzaming/energietransitie 27	Regeldruk/vergunningverlening 31

Onroerend goed (n=48)	Transport en logistiek (n=111)	Zakelijke dienstverlening (n=303)	Zorg en welzijn (n=77)	Overig (n=129)
Regeldruk/vergunningverlening 71	Regeldruk/vergunningverlening 57	Arbeidsmarkt 62	Arbeidsmarkt 48	Arbeidsmarkt 55
Belastingen/premies 67	Arbeidsmarkt 50	Regeldruk/vergunningverlening 51	Regeldruk/vergunningverlening 41	Energiekosten 48
Stikstof 30	Stikstof 36	Belastingen/premies 42	Energiekosten 32	Regeldruk/vergunningverlening 45
Energiekosten 26	Energiekosten 36	Energiekosten 29	Verduurzaming/energietransitie 29	Belastingen/premies 40
Arbeidsmarkt 19	Verduurzaming/energietransitie 31	Verduurzaming/energietransitie 23	Belastingen/premies 21	Verduurzaming/energietransitie 21

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

■ Significant hoger t.o.v het totaal ■ Significant lager t.o.v het totaal

Over welke thema's omtrent het ondernemingsklimaat maakt u zich het meest zorgen voor 2023? (Kies max. 3 thema's) / In welke branche is uw bedrijf (voornamelijk) actief?

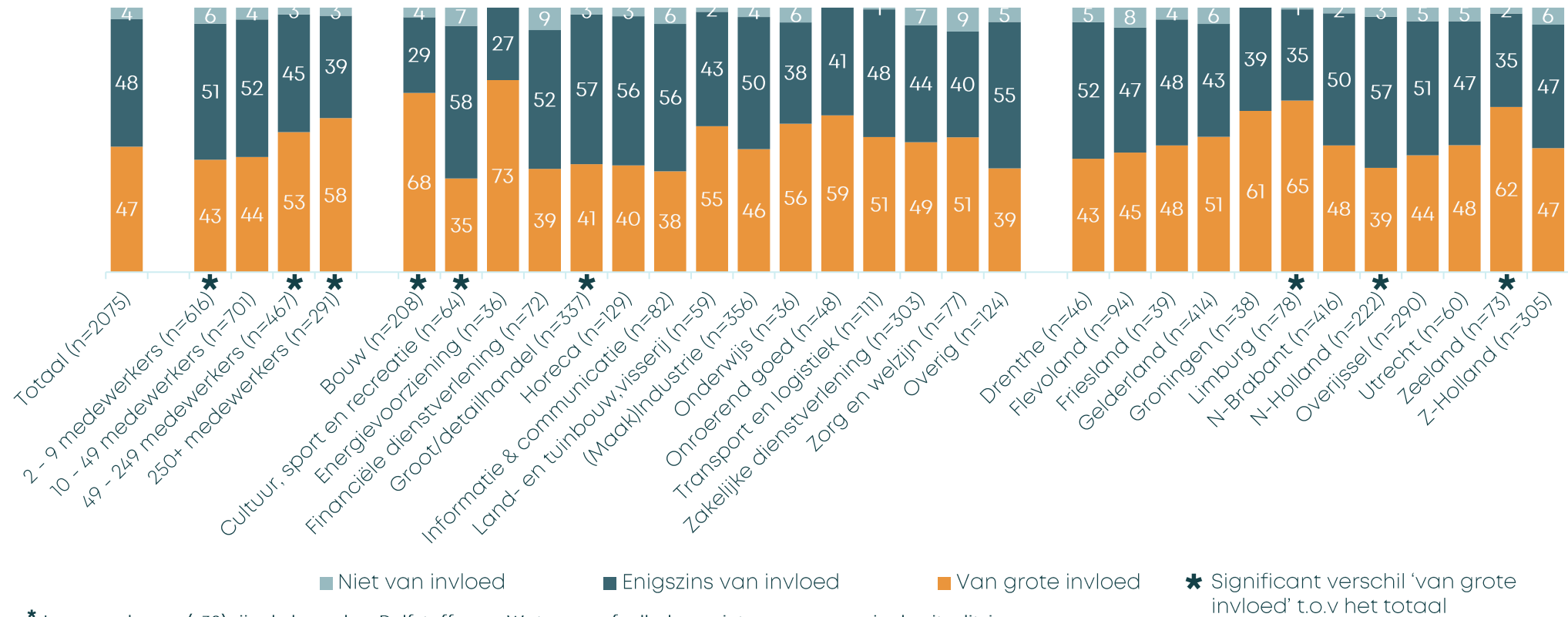
Uitsplitsingen

Invloed politieke besluiten op bedrijfsmatige keuzes - bedrijfsgrootte, branche, provincie

Invloed van politieke besluiten op bedrijfsmatige keuzes

47% geeft aan dat besluiten in de politiek van grote invloed zijn op bedrijfsmatige keuzes. Dit aandeel is hoger bij bedrijven met 49-249 medewerkers (53%) en bedrijven met 250 of meer medewerkers (58%) en lager bij bedrijven 2-9 medewerkers (43%). Bij de branches is dit aandeel hoger bij bedrijven in de bouw (68%) en lager bij bedrijven in de cultuur, sport en recreatie (35%) en groot/detailhandel (41%).

Invloed van politieke besluiten op bedrijfsmatige keuzes (%)

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

* Significant verschil 'van grote invloed' t.o.v het totaal

Uitsplitsingen

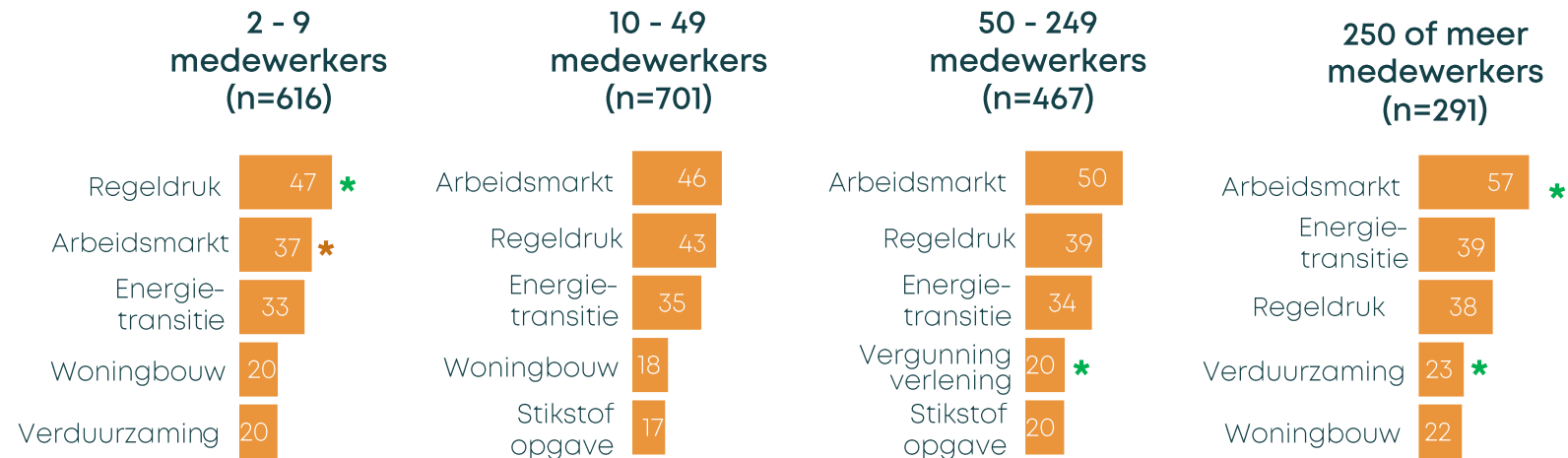
Belangrijkste politieke thema's – bedrijfsgrootte, branche, provincie

De arbeidsmarkt, regeldruk en energietransitie zijn ook voor elke bedrijfsgrootte de belangrijkste politieke thema's.

De kleinste bedrijven (2-9 medewerkers) hebben wat minder vaak de arbeidsmarkt als belangrijkste thema. Bij hen staat regeldruk op de eerste plaats. Op de 4 en 5^e plaats komen vooral verduurzaming, woningbouw en stikstofopgave voor.

Belangrijkste politieke thema's voor de Provinciale Staten verkiezingen (%) – top 5 per bedrijfsgrootte

* Significant hoger t.o.v het totaal * Significant lager t.o.v het totaal

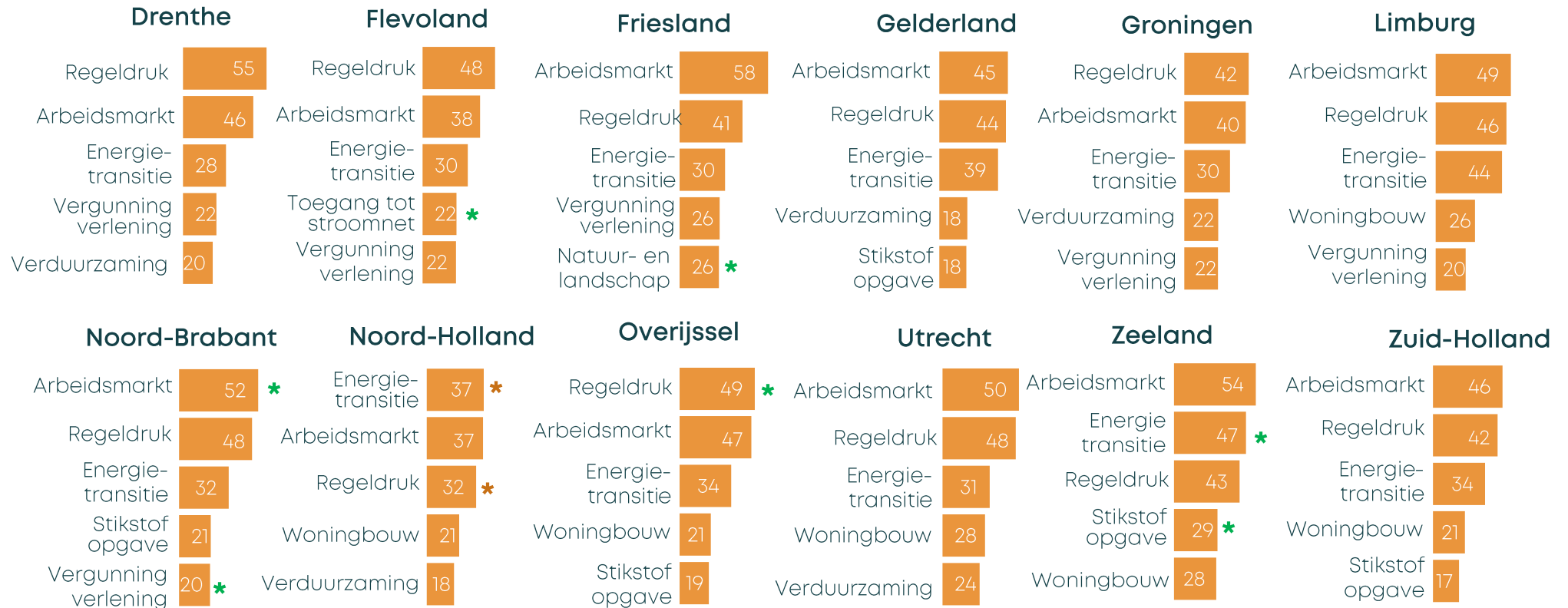
Wat zijn voor u de belangrijkste politieke thema's voor deze verkiezingen? (Kies max. 3 thema's) / Hoe groot is de organisatie, waarin u werkt (inclusief uzelf)?

In Flevoland staat ‘toegang tot stroomnet’ en in Friesland ‘natuur en landschap’ in de top 5 van politieke thema’s.

De arbeidsmarkt, regeldruk en energietransitie zijn ook bij de provincies de 3 belangrijkste politieke thema’s voor de verkiezingen. Op de 4 en 5^e plaats komen vooral de vergunningverlening, verduurzaming, woningbouw en stikstofopgave voor. Bij Flevoland is ook de toegang tot het stroomnet belangrijk (22%) en bij Friesland natuur en landschap (26%).

Belangrijkste politieke thema’s voor de Provinciale Staten verkiezingen (%) – top 5 per provincie

* Significant hoger t.o.v het totaal * Significant lager t.o.v het totaal

Arbeidsmarkt, regeldruk en energietransitie staan bij bijna alle branches in de top 5 belangrijkste politieke thema's.

Alleen bij de branche onroerend goed staat de arbeidsmarkt niet in de top 5. Op de 4 en 5^e plaats komen vooral vergunningverlening, verduurzaming, woningbouw en stikstofopgave voor.

Belangrijkste politieke thema's voor de Provinciale Staten verkiezingen (%) – top 5 per branche *

Bouw (n=208)		Cultuur, sport en recreatie (n=64)		Energievoorziening (n=36)		Financiële dienstverlening (n=72)		Groot- en detailhandel (n=337)	
Regeldruk	42	Arbeidsmarkt	34	Energietransitie	51	Arbeidsmarkt	51	Regeldruk	45
Woningbouw	40	Regeldruk	30	Arbeidsmarkt	44	Regeldruk	34	Arbeidsmarkt	44
Arbeidsmarkt	39	Kunst en cultuur	30	Regeldruk	33	Energietransitie	31	Energietransitie	39
Stikstofopgave	39	Energietransitie	30	Vergunningverlening	32	Woningbouw	19	Winkelcentra	20
Energietransitie	33	Verduurzaming	25	Verduurzaming	22	Vergunningverlening	17	Woningbouw	18

Horeca (n=129)		Informatie en communicatie (n=82)		Land- en tuinbouw en visserij (n=59)		(Maak)Industrie (n=356)		Onderwijs (n=36)	
Regeldruk	49	Arbeidsmarkt	45	Regeldruk	47	Arbeidsmarkt	60	Onderwijs	58
Arbeidsmarkt	44	Regeldruk	39	Energietransitie	38	Regeldruk	48	Arbeidsmarkt	52
Energietransitie	38	Kansen voor innovatie	33	Arbeidsmarkt	29	Energietransitie	45	Verduurzaming	28
Woningbouw	21	Energietransitie	30	Stikstofopgave	27	Verduurzaming	20	Regeldruk	28
Vergunningverlening	21	Verduurzaming	21	Verduurzaming	21	Stikstofopgave	19	Energietransitie	27

Onroerend goed (n=48)		Transport en logistiek (n=111)		Zakelijke dienstverlening (n=303)		Zorg en welzijn (n=77)		Overig (n=129)	
Regeldruk	66	Arbeidsmarkt	43	Arbeidsmarkt	60	Arbeidsmarkt	44	Arbeidsmarkt	51
Woningbouw	51	Regeldruk	42	Regeldruk	45	Regeldruk	27	Regeldruk	40
Energietransitie	32	Energietransitie	37	Energietransitie	33	Woningbouw	27	Energietransitie	39
Stikstofopgave	24	Wegen/bereikbaarheid	34	Verduurzaming	19	Natuur en landschap	21	Verduurzaming	19
Vergunningverlening	24	Stikstofopgave	30	Woningbouw	17	Onderwijs	20	Woningbouw	17

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

■ Significant hoger t.o.v het totaal ■ Significant lager t.o.v het totaal

Wat zijn voor u de belangrijkste politieke thema's voor deze verkiezingen? (Kies max. 3 thema's) / In welke branche is uw bedrijf (voornamelijk) actief?

Uitsplitsingen

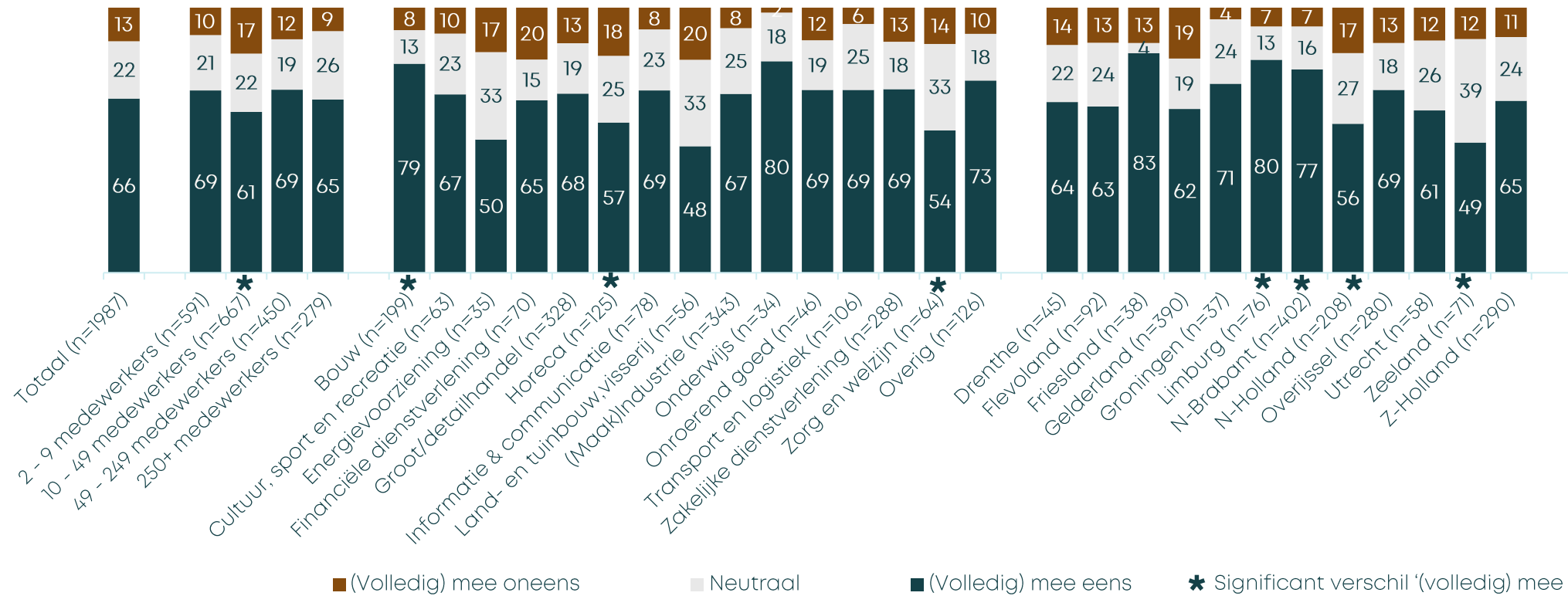
Perceptie provinciale politiek - bedrijfsgrootte, branche, provincie

Bezorgdheid over polarisatie en versnippering in de provinciale politiek

66% van de bedrijven is het eens met de stelling “Ik maak me zorgen over polarisatie en versnippering in de provinciale politiek”. Dit aandeel is lager bij bedrijven 10-49 medewerkers (61%). Bij de branches is dit aandeel hoger bij bedrijven in de bouw (79%) en lager bij bedrijven in de horeca (57%) en zorg en welzijn (54%). Een groter aandeel van de bedrijven zijn bezorgd erover in de provincies Limburg (80%) en Noord-Brabant (77%). In Noord-Holland (56%) en Zeeland (59%) is men minder bezorgd.

Perceptie Provinciale politiek (%) *

“Ik maak me zorgen over polarisatie en versnippering in de provinciale politiek”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

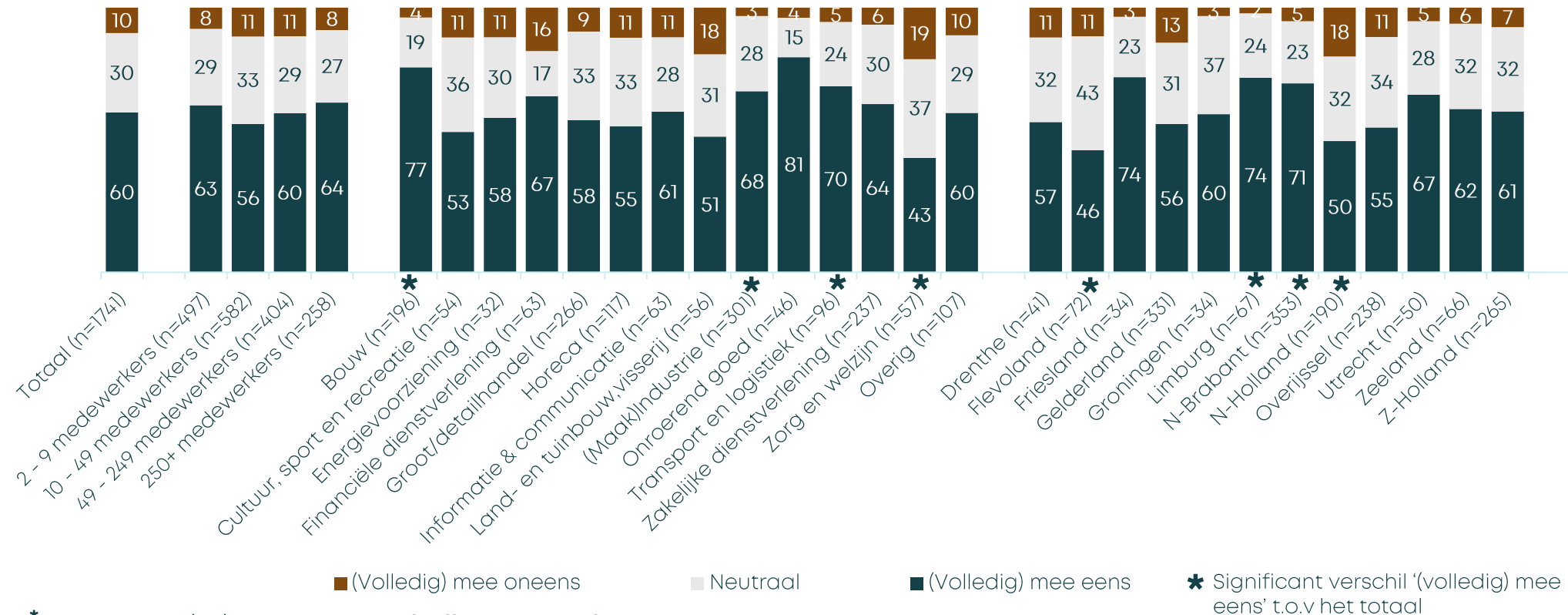
* Significant verschil '(volledig) mee eens' t.o.v het totaal

Tevredenheid vergunningverlening door de provincie

60% van de bedrijven is het eens met de stelling “De vergunningverlening door de provincie gaat te traag”. Bij de branches is dit aandeel hoger bij bedrijven in de bouw (77%), de (maak)industrie (68%) en transport/logistiek (70%) en lager bij de zakelijke dienstverlening (43%). Bedrijven in de provincies Limburg (74%) en Noord-Brabant (71%) zijn het er vaker mee eens dat het te traag gaat. In Flevoland (46%) en Noord-Holland (50%) is men het er minder vaak mee eens.

Perceptie Provinciale politiek (%) *

“De vergunningverlening door de provincie gaat te traag”

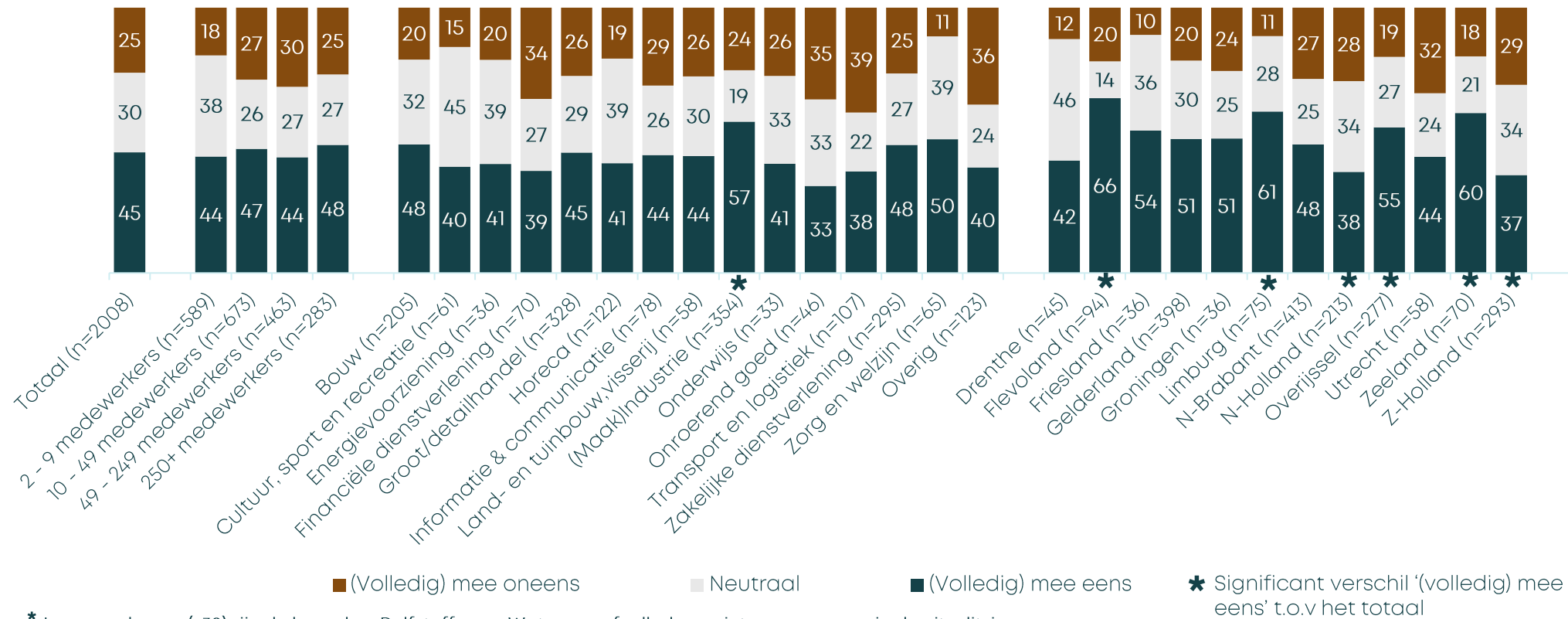
* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen, Water- en afvalbeheer en Onderwijs niet weergegeven in de uitsplitsing

Tevredenheid bereikbaarheid bedrijven/bedrijfsterreinen

45% van de bedrijven is het eens met de stelling “Ik ben tevreden met de bereikbaarheid van bedrijven/ bedrijfsterreinen”. Bij de branches is dit aandeel hoger bij bedrijven in de (maak)industrie (57%). Het meest tevreden zijn de bedrijven in Flevoland (66%), Limburg (61%), Zeeland (60%) en Overijssel (55%). Het minst tevreden zijn bedrijven in Noord-Holland (38%) en Zuid-Holland (37%).

Perceptie Provinciale politiek (%) *

“Ik ben tevreden met de bereikbaarheid van bedrijven/ bedrijfsterreinen”

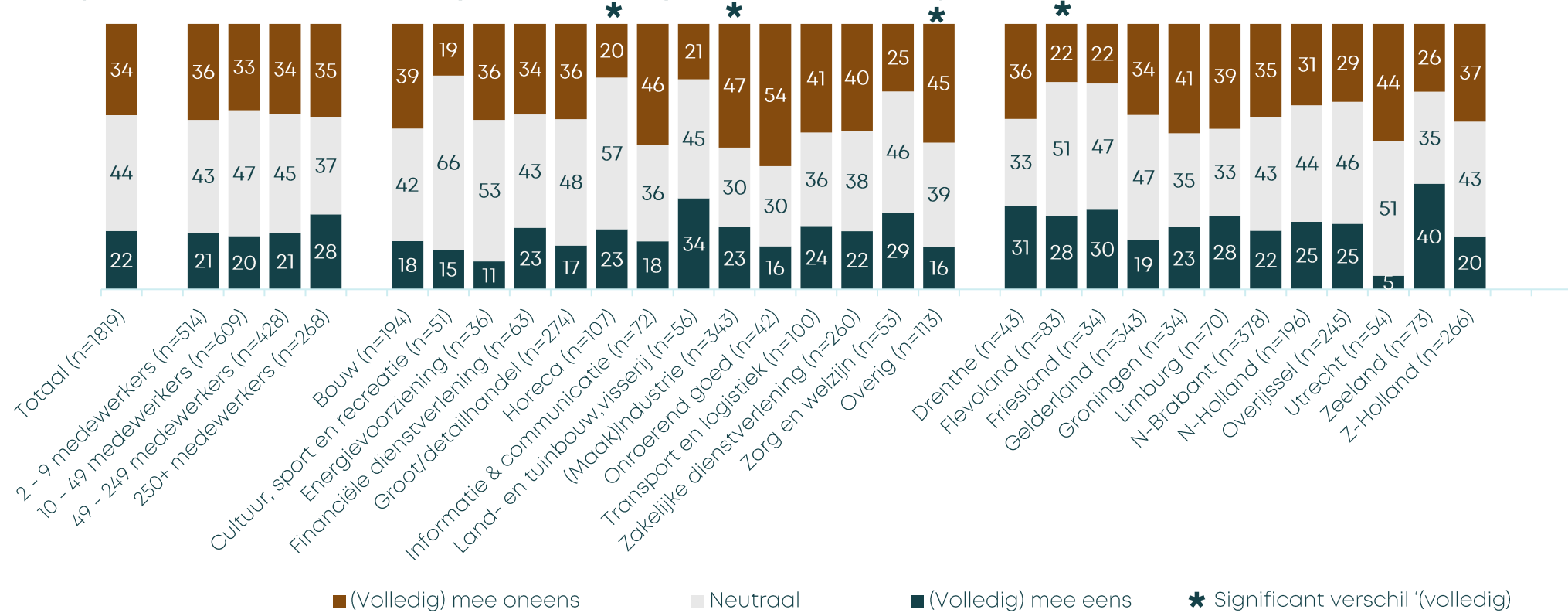
* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

Oog voor belangen van industriële bedrijven

22% van de bedrijven is het eens met de stelling “De provincie heeft voldoende oog voor het belang van industriële bedrijven”, maar 34% niet. Bedrijven in de (maak)industrie zijn het hier sterker mee oneens: bijna de helft (47%). In de provincie Flevoland is men het positiefst: slechts 22% is het ermee oneens.

Perceptie Provinciale politiek (%) *

“De provincie heeft voldoende oog voor het belang van industriële bedrijven”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen, Water- en afvalbeheer en Onderwijs niet weergegeven in de uitsplitsing

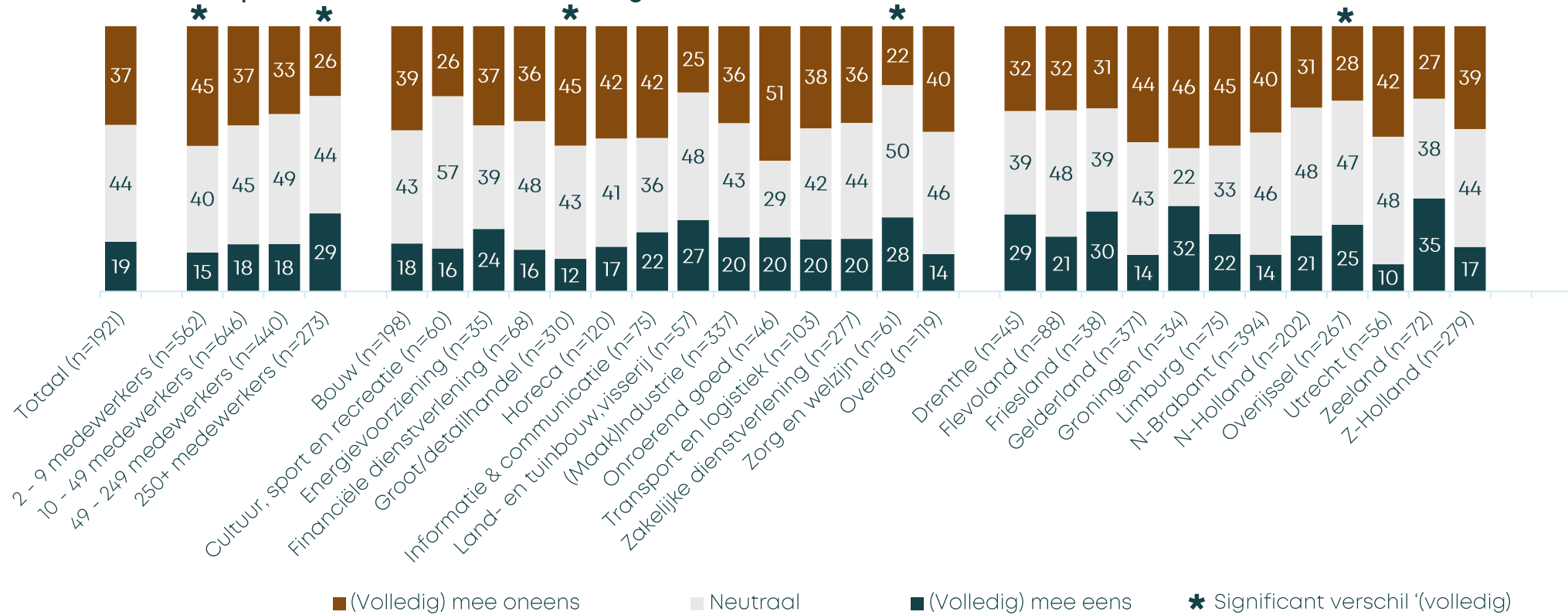
* Significant verschil '(volledig) niet mee eens' t.o.v het totaal

Inzet van de provincie voor ondernemers

19% van de bedrijven is eens met de stelling “De inzet van de provincie voor ondernemers is goed”, maar 37% niet.
 Bedrijven met 2-9 medewerkers zijn het er vaker mee oneens (45%) evenals bedrijven in de groot- en detailhandel (45%).
 In de provincie Overijssel is men het meest tevreden: slechts 28% is het er niet mee eens.

Perceptie Provinciale politiek (%) *

“De inzet van de provincie voor ondernemers is goed”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen, Water- en afvalbeheer en Onderwijs niet weergegeven in de uitsplitsing

* Significant verschil '(volledig) niet mee eens' t.o.v het totaal

Uitsplitsingen

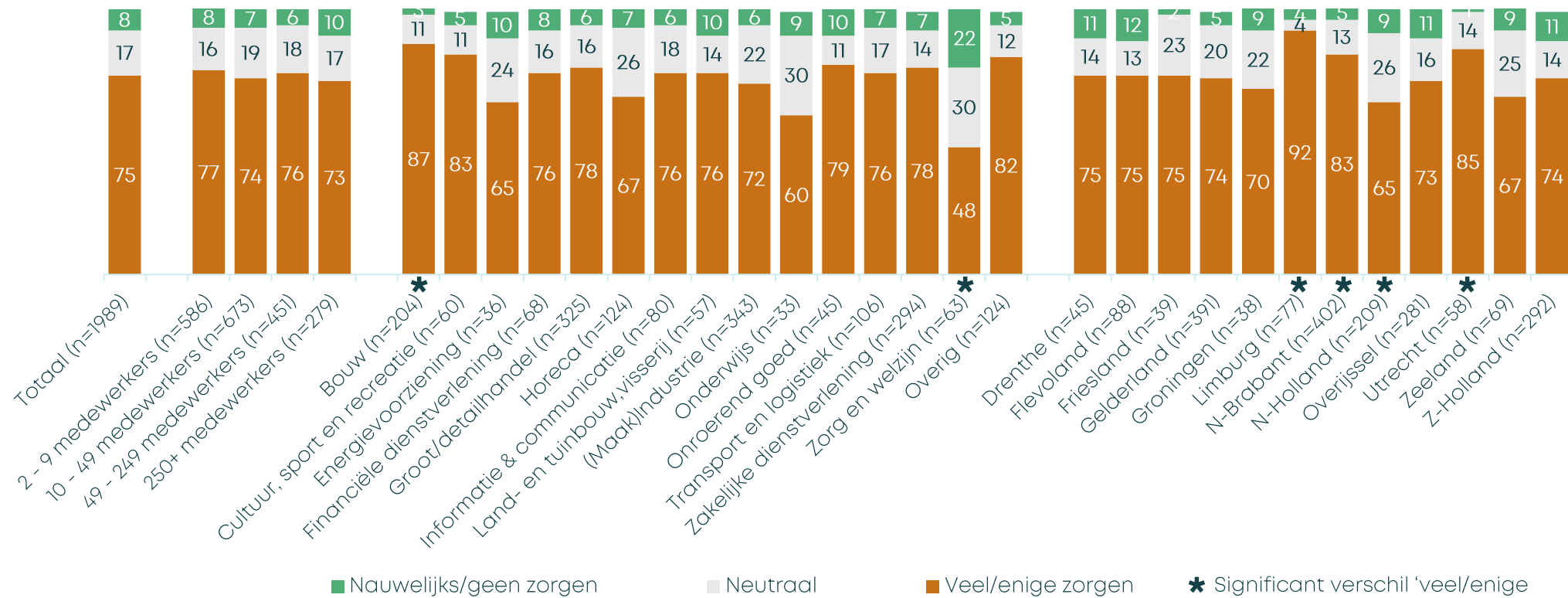
Zorgen effect verkiezingsuitslag - bedrijfsgrootte, branche, provincie

Zorgen over versnippering van het provinciaal bestuur/ onbestuurbaarheid

75% maakt zich m.b.t. de uitslag van de verkiezing enige of veel zorgen over een negatief effect op “Versnippering van het provinciaal bestuur/onbestuurbaarheid”. Dit aandeel is hoger bij bedrijven in de bouw (87%) en lager bij bedrijven in zorg en welzijn (48%). Bedrijven in Limburg (92%), Noord-Brabant (83%) en Utrecht (85%) maken zich vaker zorgen; in Noord-Holland (65%) is dit aandeel lager.

Zorgen negatief effect van de verkiezingsuitslag op... (%) *

“Versnippering van het provinciaal bestuur/onbestuurbaarheid”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

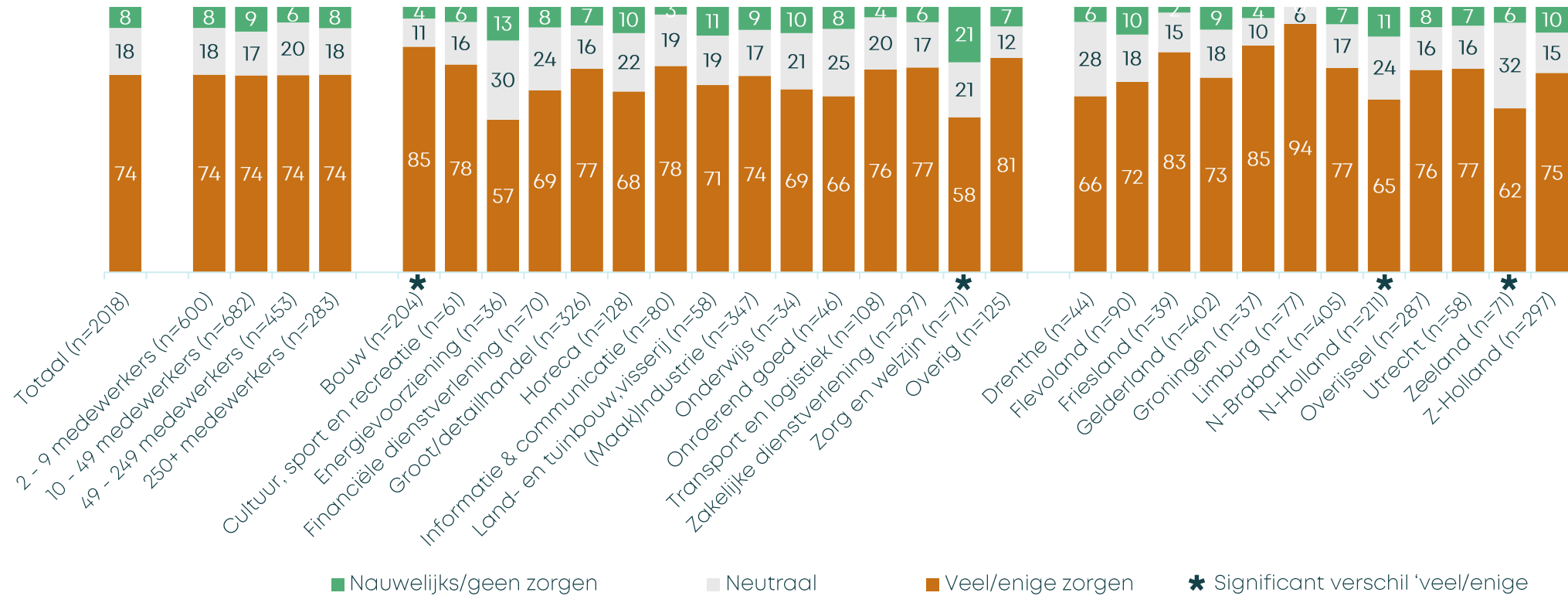
* Significant verschil 'veel/enige zorgen' t.o.v het totaal

Zorgen over polarisatie

74% maakt zich m.b.t. de uitslag van de verkiezing enige of veel zorgen over een negatief effect op “Polarisatie”. Dit aandeel is hoger bij bedrijven in de bouw (85%) en lager bij bedrijven in zorg en welzijn (58%). In Noord-Holland (65%) en Zeeland (62%) maakt men zich hier minder zorgen over.

Zorgen negatief effect van de verkiezingsuitslag op... (%) *

“Polarisatie”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

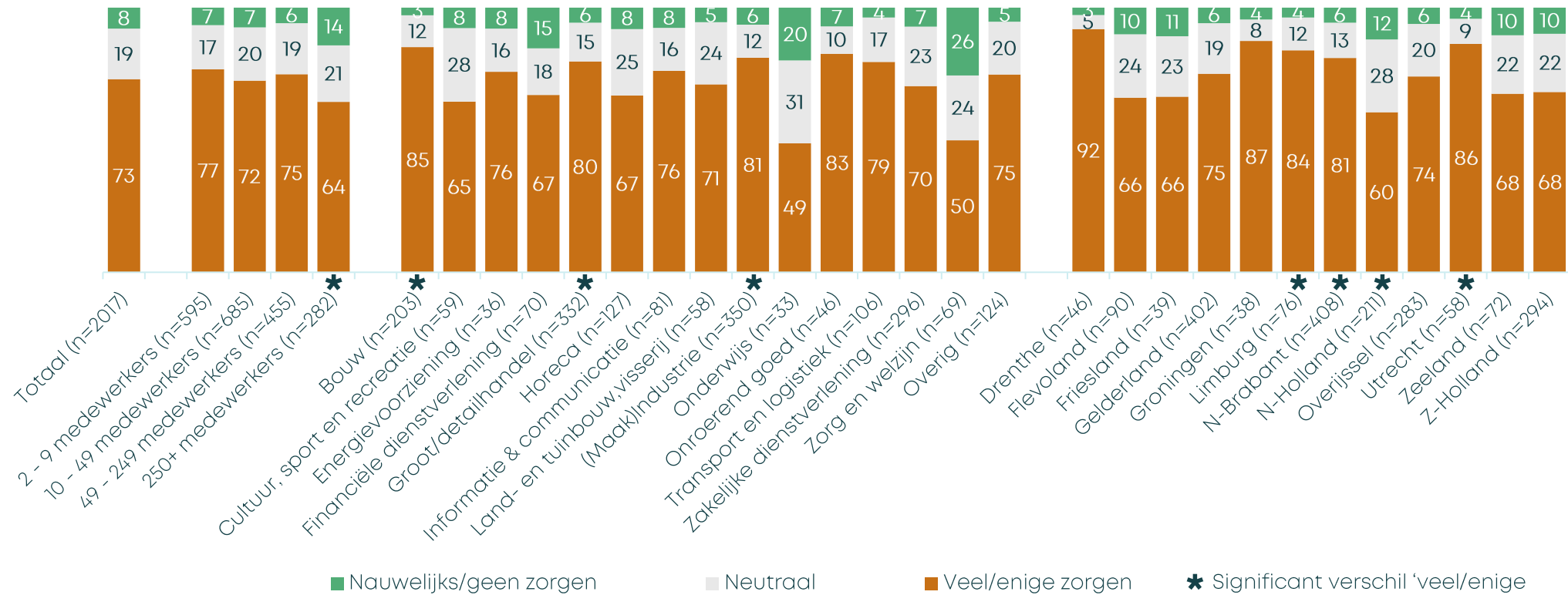
* Significant verschil 'veel/enige zorgen' t.o.v het totaal

Zorgen over aandacht voor belangen van bedrijven

73% maakt zich m.b.t. de uitslag van de verkiezing zorgen over een negatief effect op “De aandacht voor de belangen van bedrijven”. Dit aandeel is lager bij bedrijven 250 of meer medewerkers (64%). Bij de branches is dit aandeel hoger bij bedrijven in de bouw (85%), groot/detailhandel (80%) en (maak)industrie (81%). Bedrijven in Limburg (84%), Noord-Brabant (81%) en Utrecht (86%) maken zich vaker zorgen; in Noord-Holland (60%) is dit lager.

Zorgen negatief effect van de verkiezingsuitslag op... (%) *

“De aandacht voor de belangen van bedrijven”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

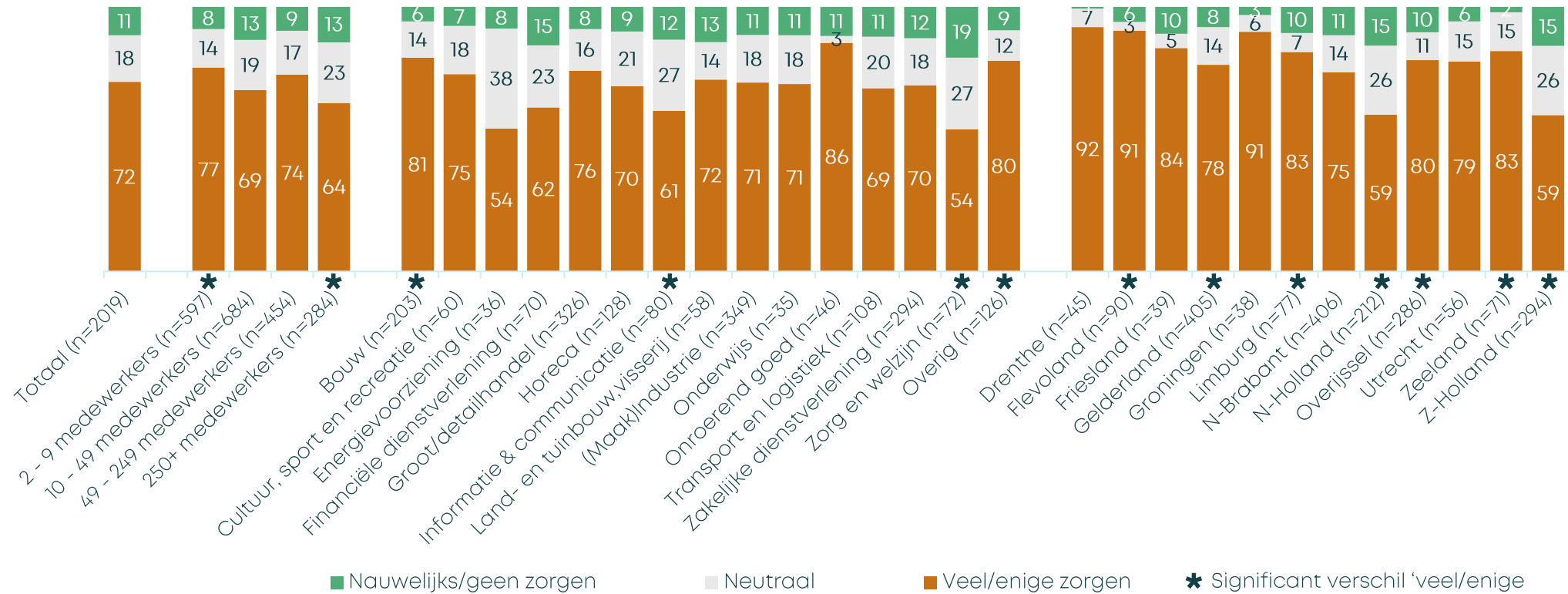
* Significant verschil 'veel/enige zorgen' t.o.v het totaal

Zorgen over de kloof tussen stad en platteland

72% maakt zich m.b.t. de uitslag van de verkiezing enige of veel zorgen over een negatief effect op “De kloof tussen de stad (Den Haag) en platteland”. Dit aandeel is hoger bij bedrijven met 2-9 medewerkers (77%) en lager bij bedrijven 250 of meer medewerkers (64%). Dit aandeel is hoger in Flevoland (91%), Gelderland (78%), Limburg (83%), Overijssel (80%) en Zeeland (83%) en lager in Noord en Zuid-Holland (beiden 59%).

Zorgen negatief effect van de verkiezingsuitslag op... (%) *

“De kloof tussen de stad (Den Haag) en platteland”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

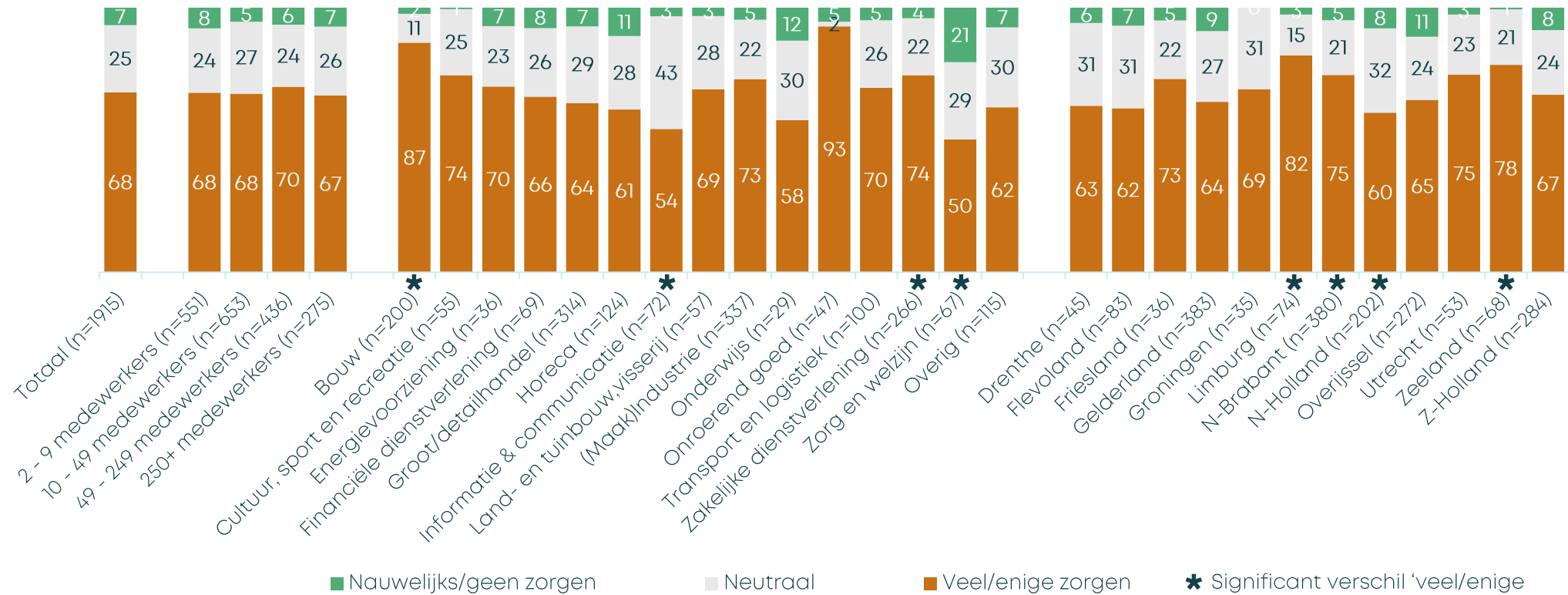
* Significant verschil 'veel/enige zorgen' t.o.v het totaal

Zorgen over snelheid vergunningverlening

68% maakt zich m.b.t. de uitslag van de verkiezing enige of veel zorgen over een negatief effect op “De snelheid van vergunningverlening”. Dit aandeel is hoger bij bedrijven in de bouw (87%) en zakelijke dienstverlening (74%) en lager bij bedrijven in informatie en communicatie (54%) en zorg en welzijn (50%). Bedrijven in Limburg (82%), Noord-Brabant (75%) en Zeeland (78%) maken zich vaker zorgen; in Noord-Holland (60%) is dit lager.

Zorgen negatief effect van de verkiezingsuitslag op... (%) *

“De snelheid van vergunningverlening”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

* Significant verschil 'veel/enige zorgen' t.o.v het totaal

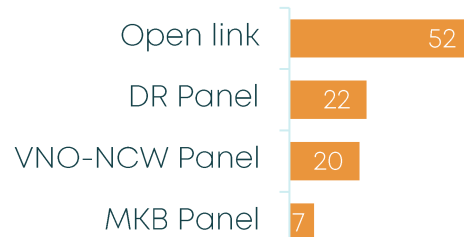

Bijlage

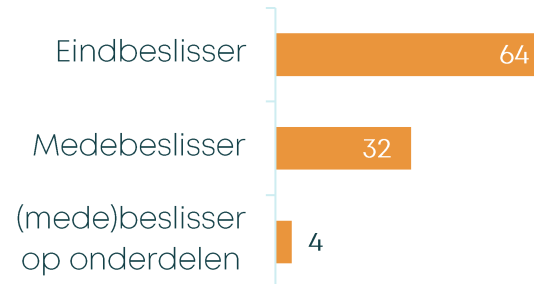

Profiel steekproef – gewogen (n=2.075)

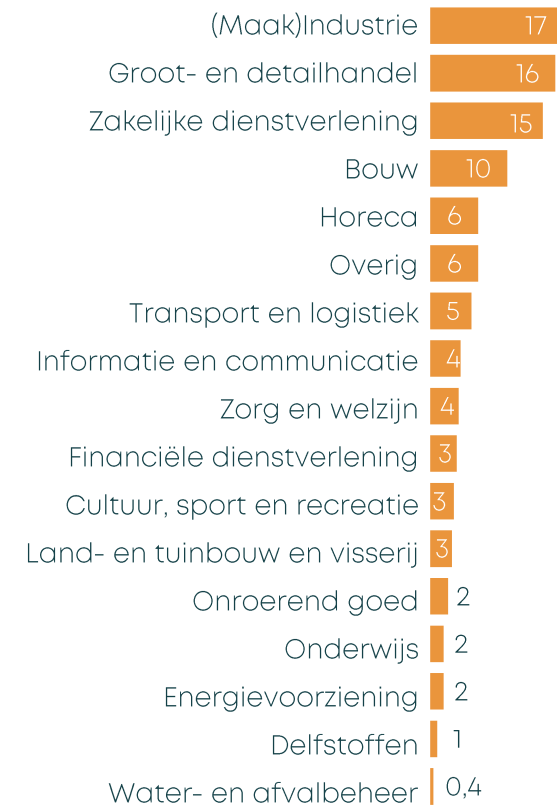
Bron (%)

Verantwoordelijk voor beleid & strategie (%)

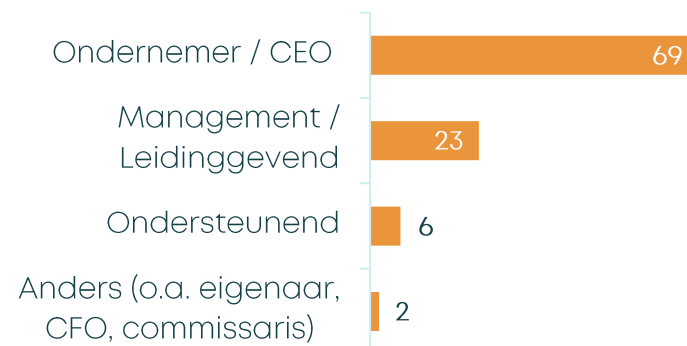
Branche (%)

Bedrijfsgrootte (%)

Functie (%)

Contact

Jeroen Jansen
Commercieel Directeur
06 52 58 57 40
jeroen@directresearch.nl

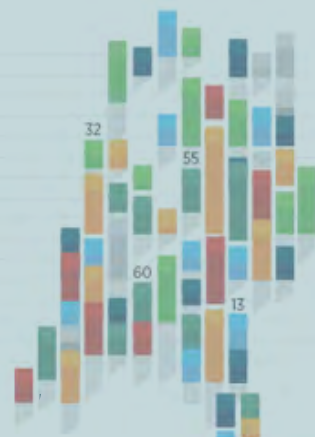

Benthe Spijkers
Research Expert
06 15 28 86 66
benthe@directresearch.nl

Annemarie Sachs
Research Expert
06 35 60 65 56
annemarie@directresearch.nl

Vragen over dit
onderzoek? Wij helpen
je graag verder!

DirectResearch BV

020 770 75 79

Herengracht 454

info@directresearch.nl

1017 CA Amsterdam

www.directresearch.nl